

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Magisteruppsats
Januari 2002

En studie av tillgångsdefinitionen -

applicerat på G4+1- gruppens förslag
till en ny leasingredovisning

Handledare
Michael Thorstensson

Författare
Therese Andersson
Anna Kranc
Gordana Stojanovic

Sammanfattning

Uppsatsens titel	En studie av tillgångsdefinitionen applicerat på G4+1-gruppens förslag till en ny leasingredovisning
Seminariedatum	2002-01-23
Författare	Therese Andersson, Anna Kranc, Gordana Stojanovic
Handledare	Michael Thorstensson
Syfte	Vårt syfte med uppsatsen är att i förhållande till tillgångsdefinitionen inom redovisning studera och analysera fråga 1 och 4 om redovisning av leasing i G4+1-rapporten från 1999. Utifrån detta kommer vi också att se på remissvaren och använda oss av alternativa tillgångsdefinitioner vid en analys av G4+1-rapporten.
Metod	Arbetet med uppsatsen började med en genomgång av de remissvar som kommit till G4+1-rapporten för att se var det uppstod problem. Uppsatsen bygger på en deskriptiv metod där vi förklarar de nuvarande förhållandena i redovisningen samtidigt som vi använder oss av tillgångsdefinitionen på G4+1-rapporten. Vi använder oss också av en deduktiv metod då vi utgår från den redan befintliga teorin inom redovisnings- och leasingområdet. Vår primärdata består av G4+1-rapporten och den sekundärdata vi har använt oss av är främst redovisningslitteratur, remissvar samt olika författares beskrivning av tillgångsdefinitionen.
Slutsatser	Många leasingavtal kan enligt tillgångsdefinitionerna klassificeras som en tillgång. Dock finns det motstånd till G4+1-gruppens förslag som grundar sig på det faktum att man inte accepterar aktiveringen av tillgångar som inte ägs. Vi anser att en utveckling av de gällande reglerna är att föredra framför införandet av en ny leasingredovisning.
Nyckelord	Framtida ekonomiska fördelar, G4+1-rapporten, kontroll, kvalitativa egenskaper, leasing, tillgångskriterier, äganderätt.

Förkortningslista

ACCA	Association of Chartered Certified Accountants
ASB	Accounting Standards Board
BFNAR	Bokföringsnämndens allmänna råd
CFLA	Canadian Finance and Leasing Association
EG	Europeiska Gemenskapen
EU	Europeiska Unionen
FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standard
IASB	International Accounting Standards Board
IATA	International Air Transport Association
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
RJ	Raad vor Jaarverslaggeving (Council for Annual Reporting)
RR	Redovisningsrådet
SFAC	Statement of Financial Accounting Concepts
SFAS	Statement of Financial Accounting Standards
ÅRL	Årsredovisningslagen
SOU	Statens Offentliga Utredningar

Innehållsförteckning

	Sida
1 Inledning	1
1.1 Problemdiskussion	1
1.1.1 Bakgrund	1
1.1.2 Den nuvarande situationen	2
1.2 Syfte	4
1.3 Avgränsningar	4
1.4 Uppsatsens disposition	5
2 Metod	7
2.1 Tillvägagångssätt	7
2.1.1 Perspektiv	8
2.2 Undersökningsmetod	8
2.2.1 Normativ och deskriptiv metod	8
2.2.2 Induktiv och deduktiv metod	9
2.3 Insamling av information	9
2.3.1 Sekundär data	9
2.3.2 Primär data	10
2.4 Källkritik	10
3 Leasingens riktlinjer	12
3.1 ÅRL	12
3.1.1 God redovisningssed	13
3.1.2 Rättvisande bild och ekonomisk innebörd	13
3.2 Svensk normgivning	14
3.2.1 RR 6:99	15
3.2.2 BFNAR 2000:4	15
3.3 Internationell normgivning	16
3.3.1 Financial Accounting Standards Board (FASB)	16
3.3.2 IASB och IAS 17	17
3.3.3 International Organization of Securities Commissions	17

4 Leasingredovisning	18
4.1 Historiskt om leasing	18
4.2 Leasing	19
4.2.1 Redovisning av finansiell leasing	20
4.2.2 Redovisning av operationell leasing	20
4.3 Klassificeringskriterier för leasing	21
4.4 Redovisningsmässiga konsekvenser	21
4.4.1 90%-regeln	22
4.4.2 Operationella leasingavtal som off-balance finansiering	22
4.5 Fördelar och nackdelar med finansiell leasing	23
4.5.1 Fördelar och nackdelar för leasingtagaren	24
4.5.2 Fördelar och nackdelar för leasinggivaren	24
5 Redovisningens teori	25
5.1 Föreställningsramar	25
5.2 Beståndsdelar i ”The Conceptual Framework”	26
5.3 Redovisningsprinciper	30
5.3.1 Matchningsprincipen	30
5.3.2 Objektivitetsprincipen	31
5.3.3 Försiktighetsprincipen	32
6 Tillgångskonceptet	33
6.1 Introduktion till tillgångskonceptet	33
6.2 Kritik mot FASBs tillgångsdefinition	33
6.3 Tillgångsdefinitionens kriterier	35
6.3.1 Ijiris tillgångskoncept	35
6.3.2 Tillgångskonceptet enligt Sprouse och Moonitz	36
6.3.3 Fishers tillgångsteori	37
7 G4+1-gruppens rapport	39
7.1 G4+1-gruppen	39
7.2 Förslaget till ny redovisning	39
7.2.1 Kapitel 1, fråga 1	40
7.2.2 Kapitel 3, fråga 4	42
7.3 Remissvar	44
7.4 Intervju med Sven-Arne Nilsson	47

8 Analys	50
8.1 Inledning	50
8.2 När en tillgång är en tillgång	51
8.3 En gemensam kategori	55
9 Slutsatser	60
9.1 Avslutande kommentarer	60
9.2 Förslag till vidare studier	61
Källförteckning	62
Bilaga	
Intervjufrågor	

1 Inledning

Detta kapitel inleds med en bakgrund om G4+1-gruppen och dess uppkomst. Därefter kommer vi att utforma en problemdiskussion angående redovisning av leasing idag samt vad G4+1-gruppens förslag innebär. Kapitlet avslutas med avgränsningar inom ämnet och uppsatsens disposition.

1.1 Problemdiskussion

1.1.1 Bakgrund

Inom redovisning uppkommer ofta konflikter om vilket som är det mest lämpliga redovisningssättet. Leasingområdet är inget undantag. De nuvarande reglerna, såväl nationella som internationella, har varit ifrågasatta under en längre tid. För att förbättra den nuvarande leasingredovisningen och skapa en mer internationell gemensam och homogeniserad redovisning, utkom ett nytt förslag av G4+1-gruppen¹. G4+1-gruppen består av en sammansättning av standardsättare inom redovisning från Australien, Kanada, Nya Zeeland, Storbritannien och USA. År 1996 publicerades förslaget ”Accounting for Leases: A New Approach - Recognition by Lessees of Assets and Liabilities Arising under Lease Contracts”. Detta förslag fokuserade främst på leasingtagaren, och menade på att den nuvarande leasingredovisningen var otillräcklig. Detta visade sig i form av att tillgångar och skulder som uppstod i samband med operationell leasing inte togs upp i balansräkningen. G4+1-gruppen ansåg att det skulle vara bättre om finansiell och operationell leasing ersattes av ett tillvägagångssätt som behandlade formerna lika.

Förslaget från 1996 utvecklades i ett position paper², och denna uppföljningsrapport utkom år 1999. Denna gick mer på djupet och fokuserade även på leasinggivaren, och fastställde på vilket sätt leasinggivaren och leasingtagaren skulle redovisa för de tillgångar och skulder som uppkom i samband med leasing. Rapporten siktar in sig främst på hur tillgången ska värderas

¹ McGregor (1996), s. 1

² Vi kommer härnäst att använda oss av rapport genomgående i uppsatsen, eftersom vi anser att det svenska ordet passar bättre in i uppsatsen

i leasingtagarens redovisning, hos leasinggivaren och så kallade executory contracts, vilka enligt definitionen inte betraktas som leasingavtal. Ur G4+1-gruppens perspektiv är prestationen den mest signifikanta händelsen som bestämmer tidpunkten för när tillgången och skulden för det avtalade beloppet uppkommer och ska aktiveras.

1.1.2 Den nuvarande situationen

I G4+1-gruppens rapport behandlas tillgångsfrågan om huruvida en ny leasingkategori skulle skapas och när ett leasingavtal egentligen ska klassificeras som en tillgång, och hur den ska mätas. Detta diskuteras i kapitlena 1 och 3 (fråga 1 och 4) i rapporten. Tillgångsdefinitionen används huvudsakligen i praktiken för att klassificera kostnader som antingen tillgångar eller utgifter. Dessa frågor är viktiga eftersom en mångfald kostnader är svåra att klassificera, eftersom bl a förvärvskostnader förbrukas en kort tid efter själva inköpstidpunkten³. Dessa skapar inte några nya rättigheter beträffande förmögenheten. Leasingavtalen är sådana kostnader, och därför är det kanske inte så häpnadsväckande att leasingavtal har varit så omdiskuterade och fortfarande är det. Det verkar som att just denna besvärliga kostnadsklassificering har lett till en del faktiska brister i leasingredovisningen.⁴

FASB har i SFAS 13 presenterat fyra kriterier vars syfte är att underlätta klassificeringen av leasingavtal⁵. Syftet var alltså att underlätta klassificeringen, men vad som istället har hänt är att dessa i väsentligt avseende har orsakat den i dag kreativa redovisningen, vilken i sin tur är en anledning till de nuvarande bristerna. Dessa brister är bl a att det ofta används en felaktig benämning på leasing. Ett av kriterierna, den så kallade 90%-regeln, klassificerar leasingen som finansiell medan 89%-regeln klassificerar leasingen som operationell⁶. Skillnaden är liten beroende på i vilken kategori leasingen placeras, men får en stor betydelse i redovisningen. Metoden kan utan större svårighet manipuleras, speciellt 90%-regeln, och företagen kan utnyttja detta system genom att de själva tolkar innebörden av vilket leasingavtal som de innehar. Många leasingavtal klassificeras då som operationella för att undgå redovisning i balansräkningen. Detta kan uppstå på grund av att företagen vill ge en bättre bild av verksamheten och vill inte visa upp en negativ påverkan av leasingen på den ekonomiska ställningen. Däremot redovisas den finansiella leasingen i balansräkningen och resultaträkningen.

När leasingtagaren tar över leasingavtalet återges den ekonomiska innebörden genom att redovisa leasingobjektet som en tillgång. Detta är i enlighet med FASBs tillgångsdefinition som lyder:

“Assets are probable future economic benefits obtained or controlled by a particular entity as a result of past transaction or events.”

³ Schroeder, Clark (1998), s. 241

⁴ Paterson (2000), s. 93

⁵ Schroeder, Clark (1998), s. 581

⁶ Se vidare i kapitel 5

Enligt Walter Scheutze⁷ är FASBs tillgångsdefinition för komplex och tvetydig, och han skriver så här:

“The FASBs definition is so complex, so abstract, so open-ended, so all-inclusive, and so vague that we cannot use it to solve problem...The definition does not discriminate and help us to decide whether something or anything is a an asset. That definition describes an empty box. A large empty box. A large empty box with sideboards. Almost everything or anything can be fit into it.”

När leasingtagaren förvärvar ett finansiellt leasingavtal är denna förpliktad att betala hyresavgifter till leasinggivaren så länge det varar och således återger avtalets ekonomiska innebörd genom att redovisa det som en skuld. Även detta är i överensstämmelse med FASBs skulddefinition som lyder:

“Liabilities are probable future sacrifices of economic benefits arising from present obligation of a particular entity to transfer assets or provide services to other entities in the future as a result of past transaction.”

Hur är det då med de operationella leasingavtalen som hittills har definierats negativt, d v s det avtalet som inte är ett finansiellt leasingavtal är operationellt. Kan de verkligen klassificeras som tillgångar med tanke på att det finns skilda meningar huruvida de finansiella avtalen gör det. Enligt remissvaret från Raad vor Jaarverslaggeving⁸ innebär ett operationellt avtal inte att leasingtagaren åtar sig några risker och åtnjuter fördelar av den leasade tillgången. Leasingtagarens skyldighet består i de kostnader som redovisas över resultaträkningen. Denna skyldighet kan inte klassificeras som en skuld då den inte har uppkommit som resultat av en redan inträffad händelse.

Enligt rapporten från G4+1-gruppen ska leasingen främst betraktas som en tillgång⁹. Vidare ska även alla leasingavtal tas upp i leasingtagarens balansräkning. Detta kommer att påverka, förutom balansräkningen, även resultaträkningen. Följden av denna informationsgivning blir att fler skulder kommer att redovisas, men frågan är om detta är det rätta sättet och kommer det att bli så? Studerar man den nuvarande redovisningen kan man nämligen konstatera att man flitigt har lyckats att kringgå de aktuella reglerna.

Kommentarer i remissvaren håller med om att det finns brister i den nuvarande leasingredovisningen. Men det ifrågasätts också om informationen till läsaren av balansräkningen blir konsekvent och att den nya rapporten ger en försämrad information. Å andra sidan tar den nya redovisningen bort problemet för företagen huruvida leasingen ska redovisas som operationell eller finansiell. Det finns alltså delade meningar om innehållet i

⁷ Scheutze (1993), s.66

⁸ <http://www.iasc.org.uk> ,011110

⁹ Rundfeldt (2000), s. 37

rapporten. Det kommer även ta tid innan den nya rapporten kan implementeras p g a att rapporten väcker motstånd inom leasingindustrin¹⁰, samt att frågorna som tas upp är komplicerade och tar tid att fullfölja.

I remissvaren återfinns även en del kritik mot G4+1-gruppens rapport om tillgångar och skulder, vilket har lett till åtskilliga kommentarer. Trots den allmänt accepterade tillgångsdefinitionen som vi redan har nämnt, saknas förståelse för identifieringen av tillgångar/skulder under vissa förhållanden. ANZ Banking Group Australia ställer sig frågande till huruvida leasingavtal ska identifieras som tillgångar i de fall äganderätten saknas. Kontrollkriteriet som klassificeringskriteriet av tillgångar är en annan faktor som kritiserats, eftersom det saknas i G4+1-rapporten förklaringar till vad det är som utgör kontroll¹¹. Enligt Raad vor Jaarverslaggeving¹² innebär inte rätten att använda tillgången under det operationella avtalet att leasingtagaren automatiskt får kontroll över tillgången. Rätten att använda den leasade tillgången beror på avtalets utformning.

Vår slutgiltiga frågeställning blir därför hur G4+1-gruppens förslag till ny leasingredovisning förhåller sig till de gällande kriterierna för tillgångsdefinitionen inom redovisningen.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att i förhållande till tillgångsdefinition inom redovisning studera och analysera fråga 1 och 4 om redovisning av leasing i G4+1-rapporten från 1999. Utifrån detta kommer vi också att se på remissvaren och använda oss av alternativa tillgångsdefinitioner vid en analys av G4+1-rapporten.

1.3 Avgränsningar

Vi kommer att avgränsa oss till vissa delar inom G4+1-rapporten, eftersom det annars skulle utmytna i ett för stort och omfattande område för denna uppsats. Frågorna vi kommer att koncentrera och grunda vår uppsats på, är fråga 1 och 4¹³. Remissvaren vi har använt oss av i uppsatsen är de som har haft flest argument angående dessa frågor. I uppsatsen kommer vi främst att behandla leasingtagarens redovisning av leasingavtal.

1.4 Uppsatsens disposition

¹⁰ Rundfeldt (2000), s. 37

¹¹ <http://www.iasc.org.uk>

¹² Ibid

¹³ G4+1 Position Paper (2000), s. 15-16

Uppsatsen består av nio kapitel, varav detta avsnitt behandlar uppsatsens innehåll. Vi redogör här för vad varje kapitel kommer att handla om.

Kapitel ett inleds med en bakgrund om G4+1-gruppen och dess uppkomst. Därefter kommer vi att utforma en problemdiskussion angående redovisning av leasing idag samt vad G4+1-gruppens förslag innebär. Kapitlet avslutas med avgränsningar inom ämnet och uppsatsens disposition.

I det andra kapitlet redovisar vi för metoden vi använt oss av vid ämnesvalet och tillvägagångssättet med uppsatsen. För att kunna svara på problemställningen har metoden varit grundläggande för oss under arbetets gång. Olika metoder som har förekommit under skrivandet av uppsatsen framställs, och kapitlet avslutas med källkritik.

I tredje kapitel redovisar vi för de lagar och normer inom såväl svensk som internationell redovisning som är väsentliga för oss i vår uppsats. Även olika redovisningsorgan som påverkar redovisningen presenteras.

Kapitel fyra inleds med historik om leasingen. Därefter beskrivs leasingförfarandet i allmänna drag. Avslutningsvis presenteras den nuvarande leasingredovisningen och problem som uppkommer i samband med den.

Kapitel fem inleds med en kort presentation av FASBs och IASBs referensram. Vidare återges de för vår uppsats mest relevanta rekommendationer som ingår i denna referensram. Därefter kommer utvalda redovisningsprinciper att presenteras eftersom vi anser de som mest väsentliga i vår studie.

I kapitel sex kommer vi att ta upp de mest omtalade tillgångskoncept som har presenterats hittills. Vi börjar kapitlet med att återge den kritik som riktas mot FASBs tillgångsdefinition. Därefter kommer vi att presentera de olika synsätten på tillgångar genom att återge det som har skrivits om de fyra kriterierna som ingår i FASBs tillgångsdefinition. Detta kapitel hjälper oss att analysera leasing utifrån tillgångsdefinitionen, och ligger till grund för analysen.

I kapitel sju kommer vi att precisera de frågor och kapitel ifrån G4+1-gruppens rapport, som vi har valt att basera vår uppsats på. Frågorna som tas upp är fråga 1 och 4, och kapitlena 1 och 3 angående tillgångskriteriet. Därefter presenteras de av oss utvalda remissvaren till rapporten till det vi skrivit om.

I kapitel åtta kommer vi att analysera resultat av våra undersökningar. Vi kommer att knyta G4+1-rapporten och remissvaren till befintlig teori. Analysen följer diskussionen när en tillgång är en tillgång och hur den nya föreslagna leasingkategorin förhåller sig till den nuvarande leasingredovisningen. Kapitlet avslutas med slutsatser angående analysen.

I kapitel nio avslutar vi denna uppsats med att sammanfatta vad som har diskuterats i analysen. Vi avslutar med att ge förslag till vidare studier inom ämnet.

2 Metod

I detta kapitel redovisar vi för metoden vi använt oss av vid ämnesvalet och tillvägagångssättet med uppsatsen. För att kunna svara på problemställningen har metoden varit grundläggande för oss under arbetets gång. Olika metoder som har förekommit under skrivandet av uppsatsen framställs, och kapitlet avslutas med källkritik.

2.1 Tillvägagångssätt

Under magisterkursen i redovisning ingår det att skriva en uppsats. Från början hade vi inte en klar uppfattning om vad vi skulle skriva om, men efter diskussioner och sökande i aktuella tidskrifter fann vi leasingområdet intressant. Därefter försökte vi se om det fanns något som behandlade ett tänkbart uppsatsämne. Under tidigare kurser på redovisning har vi läst om leasing, dock har ingen djupare studie gjorts. Vi valde därför först att söka litteratur och se om eventuella problem fanns, eller kunde uppstå, inom området. En av anledningarna att vi valde just leasing, var att vi ville skriva om något som vi kunde ha nytta av i våra framtida jobb inom revision. Leasing anser vi är ett sådant ämne som det är bra att ha goda kunskaper om, eftersom det alltid är aktuellt inom redovisningen.

När vi väl hade fått ett bättre grepp om leasingredovisning, stötte vi på G4+1-gruppens rapport om ett förslag på ny leasingredovisning från 1999. I april år 2000 skickade G4+1-gruppen ut frågor till olika organisationer för åsikter angående deras rapport. Dessa frågor, remissvaren, ansåg vi vara lämpliga att utgå ifrån eftersom de utgjorde en vägledning för oss. Dock insåg vi ganska snart att en genomgång av alla frågorna skulle bli för stort och omfattande. Efter en genomgång av remissvaren på IASB hemsida såg vi att det fanns flest argument och diskussioner kring tillgångsfrågan i kapitel 1 och 3. Tillsammans med vår handledare kom vi också fram till att det var dessa frågor som har varit mest omdebatterade.

Utifrån dessa remissvar försökte vi hitta en intressant synvinkel att skriva om i en uppsats. Eftersom det inte har skrivits så mycket om G4+1-rapporten fick vi diskutera mycket själva inom gruppen. Det fanns ett fåtal tidigare uppsatser, mestadels om leasing, som vi sökte igenom för ett bra ämnesval. Efter denna sökning ansåg vi att en studie utifrån tillgångsdefinitionen i den nuvarande leasingredovisningen i förhållande till G4+1-gruppens

rapport var ett bra perspektiv. Ämnet har inte vidrörts i någon större utsträckning tidigare, oss veterligen, därför tyckte vi det var lämpligt att se närmare på detta, och se om några slutsatser kunde dras och bidra till den nuvarande kunskapsmassan.

2.1.1 Perspektiv

Syftet med uppsatsen är att i förhållande till tillgångsdefinition inom redovisning studera och analysera utvalda delar av G4+1-rapporten. Utgångspunkten för denna uppsats ligger i att objektivt studera G4+1-rapporten. Därefter skall vi se på de remissvar som har kommit i anslutning till rapporten, samt använda oss av olika alternativa teorier om tillgångsdefinitionen. Remissvaren till G4+1-rapporten, vilka vi kommer att använda oss av i empirin och analysen, är skrivna av olika organisationer, och de kan vara subjektivt präglade. Vi har därför granskat dessa med kritiska ögon för att förhindra att vi blir påverkade av en viss riktning. Det är viktigt att vi håller oss oberoende i frågan för att inte i förväg bedöma rapporten, vilket då kan få en negativ och enkelriktad inverkan på uppsatsen. Som denna oberoende iakttagare kan vi analysera G4+1-rapporten och dess remissvar på ett bra sätt, och dra de slutsatser vi anser vara viktiga och relevanta.

2.2 Undersökningsmetod

Metoden är ett sätt att gå tillväga för att skaffa sig kunskap. Resultatet en uppsats utmynnar i påverkas i stort av vilken metod som har använts vid undersökningen, vilket redovisas nedan.

2.2.1 Normativ och deskriptiv metod

Inom utredningar och forskning brukar man skilja på i huvudsak två olika ansatser; deskriptiv och normativ. Den deskriptiva ansatsen syftar till att förklara hur något är och kartlägga varför det ser ut som det gör, medan den normativa ansatsen diskuterar och kritiserar hur en lösning bör se ut¹⁴. I denna uppsats kommer den deskriptiva metoden att användas, eftersom vi återspeglar den nuvarande leasingredovisningen och förklarar hur redovisningen och tillgångskriteriet är utformat idag. Även i analysen angående förklaringarna och diskussionerna rörande G4+1-gruppens rapport och de lösningar som de valt och hur de harmoniserar med dagens tillgångskriterier kommer att vara deskriptiv.

¹⁴ Artsberg (2000), s. 1

2.2.2 Induktiv och deduktiv metod

Andra metoder som man kan använda sig av vid tillvägagångssättet är bl a deduktiv och induktiv metod¹⁵. Induktiv metod innebär att utgångspunkten finns i empirin och utifrån denna kan en ny teori byggas upp. Det som händer i praktiken blir det väsentliga här. Den deduktiva metoden däremot har sin utgångspunkt i teorin, vilken vi ämnar använda i uppsatsen. Vi går alltså från det allmänna, den befintliga teorin, till det specifika "problemet". Vi började med att identifiera olika definitioner i teorin angående såväl grundläggande antagande som olika huvudelement inom tillgångskriteriet. Till hjälp för detta undersökte vi relevanta informationskällor inom området för att se vad som skulle ingå i uppsatsen, och vad som kunde hjälpa till för att tolka vår problemställning. Därefter utvecklades en struktur, och vi avgränsade vårt problem, och bestämde hur vi skulle bygga upp analysen utifrån den tidigare beskrivna teorin för att uppnå det uppsatta syftet i vår uppsats.

2.3 Insamling av information

Litteraturinsamlingen påbörjades så snart vi hade valt vårt ämne. Som tidigare nämnts fanns inte så mycket litteratur skriven om vare sig leasing eller G4+1-rapporten. Sökningen hade sitt första stadie när vi letade i databaser, bl a Lovisa och EBSCO, efter artiklar och annan litteratur. Därefter tog vi del av litteraturen för att söka igenom vad som var väsentligt och relevant för oss. Den litteratur som sedan blev kvar är det som uppsatsen bygger på. Teorin består till mestadels av vetenskaplig litteratur och artiklar från ekonomiska tidskrifter, såsom Balans och Accountancy.

2.3.1 Sekundär data

Sekundär data är den information som redan finns och som någon annan tagit fram¹⁶. Beroende på hur dessa data används kan den klassificeras som primär data (se nedan). Dessa data har utnyttjats först eftersom den är lättast och billigast att få fram. Teoridelarna har vi funnit material till främst ifrån redan befintlig litteratur samt artiklar inom leasing. En del litteratur har vi haft svårigheter att gå till den ursprungliga författaren, bl a i fallet Fischers tillgångsteori. Därmed har vi använt oss av andra författare som har återgett deras teorier. Gällande lagar och rekommendationer från normgivande organ har också studerats. Genom sökning i universitetets databaser och internet har informationssökandet underlättats rejält, och vi har också utnyttjat detta smidiga system, bl a i sökningen av remissvar på IASCs hemsida.

¹⁵ Schroeder, Clark (1999), s. 54

¹⁶ Eriksson, Wiedersheim (1997), s. 65

2.3.2 Primär data

Data som man själv tar fram för ett bestämt ändamål kallas primär data¹⁷. Som grundläggande i vår empiri har vi använt oss av den redan befintliga rapporten från G4+1-gruppen samt remissvaren till denna, och på det sättet anses det som primär data. För att få en bredare bild av rapporten har vi, förutom remissvaren, även en intervju med Sven-Arne Nilsson. Vi valde att intervjua honom på grund av att han hade ämnet om G4+1-rapporten bland sina uppsatsförslag, samt att han arbetar praktiskt med redovisningsfrågor. Intervjun har tagits fram speciellt för vår uppsats, och skulle ge oss en djupare förståelse.

Intervjun och frågorna var semistandardiserade, vilket innebär att vi före intervjun hade bestämt vilka frågor som skulle ställas samt att vi under intervjun försökte följa upp svaren¹⁸. Vi ansåg att det var bra med på förhand bestämda frågor eftersom vi önskade få en struktur på intervjun. Dessutom skickade vi frågorna i förväg så Sven-Arne visste vad vi skulle diskutera och förbereda eventuella svar. Intervjun skedde ”ansikte mot ansikte”.

Vår ursprungliga tanke var att även få med intervjuer med personer från normgivande organ bl a FAR och RR. Dessvärre kunde dessa inte medverka på grund av tidsbrist. Vår uppsats är dock i mindre del beroende av dessa kommentarer.

2.4 Källkritik

De tre viktigaste kriterierna som används för att bedöma sina källor är samtidskrav, tendenskritik och beroendekritik¹⁹. Samtidskraven innebär att källorna som är använda skall vara aktuella och uppdaterade. Dock behöver inte litteraturen vara skriven nyligen för att uppfylla samtidskraven, utan informationen ska vara skriven vid samma tid som problemet undersöks. Litteraturen vi har använt oss av grundar sig mestadels på redovisningsteori, såväl äldre som nyare och vi anser att vi har uppmärksammat samtidskraven.

Tendenskritiken avser de problem som kan uppstå när en forskare eller skribent skriver vinklat åt ett visst håll för att denna har egenintresse däri. När vi har läst vetenskapliga artiklar och läroböcker har vi tagit detta i beaktande. Vår medvetenhet om detta gjorde att de kan ha påverkat oss i mindre utsträckning, och vi har försökt att ta del av olika synsätt. Vid en upptäckt av kommentarer som har varit vinklade behöver det inte betyda att de är mindre bra, utan vi har vägt upp de med andra kommentarer, vilket gör att en balans uppstår.

¹⁷ Eriksson, Wiedersheim (1997), s. 65

¹⁸ Lundahl, Skärvad (1999), s. 115

¹⁹ Eriksson, Wiedersheim (1997), s. 154

Slutligen finns också beroendekritik. Denna innebär att källor är beroende av varandra och hänvisar till samma källa. Även om det inte finns mängder skrivna om leasing, så finns det ändå en del kommentarer och artiklar kring ämnet. De olika författare, vars texter vi har tagit del av, kan ha påverkats av varandra angående tillgångsdefinitionen och att de grundar sig på varandra, eftersom de ofta ser väldigt lika ut. Detta beroende ser vi dock inte som något som skulle ha påverkat denna uppsats i en negativ riktning.

3 Leasingens riktlinjer

I detta kapitel redovisar vi för de lagar och normer inom såväl svensk som internationell redovisning som är väsentliga för oss i vår uppsats. Även olika redovisningsorgan som påverkar redovisningen presenteras.

3.1 ÅRL

I svensk rätt saknas särskilda lagbestämmelser om redovisning av leasingavtal. Företag hänvisas därför till ÅRL och däri uppställda kraven.

En allmän bestämmelse finns i ÅRL 2:2 som säger att årsredovisningen skall upprättas på ett överskådligt sätt och i enlighet med god redovisningssed. Enligt ÅRL 2:3 skall balansräkningen, resultaträkningen och noterna ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. God redovisningssed och rättvisande bild definieras inte i lagtexten. Vi redogör därför för dessa två begrepp i 3.1.2 och 3.1.3.

I ÅRL 6 kap. 1 § andra stycket stadgas att företag skall i förvaltningsberättelsen upplysa om sådana förhållanden som inte skall redovisas i balansräkningen, resultaträkningen eller noterna, men som är viktiga för bedömningen av bolagets ställning och resultat.

Frågan om lagstiftning avseende finansiell leasing mellan näringsidkare har utretts av Leasingutredningen i betänkandet ”Finansiell leasing av lös egendom” (SOU 1994:120). Utredningen konstaterade bl a att nackdelarna med de nuvarande reglerna, i första hand ligger på det civilrättsliga planet för leasingtagaren och i stort sett grundas på att det saknas klara och balanserade lagregler för finansiella avtal. Även för leasinggivaren konstaterades nackdelar i form av den osäkerhet som avsaknaden av lagstiftning innebär vid rättslig prövning av leasingvillkorens hållbarhet.²⁰ Utredningen lämnade förslag till en lag om finansiell leasing men detta har inte lett till lagstiftning.

²⁰ SOU 1994:120, s. 18

3.1.1 God redovisningssed

God redovisningssed innebär skyldighet att följa lag och de intagna principerna i lagen samt att särskild betydelse bör ägnas allmänna råd och rekommendationer²¹.

Förutom den ovannämnda definitionen av god redovisningssed anges det i förarbetena till 1975 års aktiebolagslag, att god redovisningssed kännetecknas av en faktisk förekommande praxis hos en kvalitativ representativ krets bokföringsskyldiga och kan behöva bestämmas branschvis²². Praxis är något som redovisare faktiskt gör och förknippas normalt med sedvana.

Enligt Aktiebolagsutredningen infördes begreppet för att lagen inte kunde reglera alla frågor och situationer och för att redovisningspraxis utvecklas hela tiden. På så vis har företagen en skyldighet att anpassa sig till den praxis som utvecklas för att fylla ut och tolka lagregler. Detta innebär dock inte att lagens bestämmelser kan åsidosättas med hänvisning till god redovisningssed. Stor betydelse för innebörden i begreppet god redovisningssed har bl a de uttalanden i redovisningsfrågor som görs av den praktiskt och teoretiskt verksamma expertisen på redovisningsområdet. Dessa är Näringslivets börskommitté och Föreningen auktoriserade revisorer som genom olika utgivna rekommendationer har ett stort inflytande när det gäller tolkning av god redovisningssed.²³

3.1.2 Rättvisande bild och ekonomisk innebörd

Begreppet rättvisande bild kommer ursprungligen från det engelska uttrycket ”True and fair view”. Dess betydelse bestäms formellt när mål avgörs i domstol. Om det finns en rekommendation och företaget följer den, ses detta som bevis på att företaget ger en rättvisande bild av bolagets ställning och resultat.²⁴ EG har på bolagsrättens område utfärdat direktiv som behandlar redovisningsfrågor. I det fjärde direktivet anges det att årsbokslutet skall ge en rättvisande bild av bolagets tillgångar, skulder, ekonomiska ställning och resultat. I lagtexten har detta sammanfattats med rättvisande bild av bolagets ställning och resultat. Ibland kan det vara nödvändigt att avvika från regler för att man skall kunna ge en rättvisande bild. Detta innebär att man bör göra avsteg från sådan redovisningspraxis som är laglig men vilseledande. Detta måste dock företaget upplysa om i not. En begränsad tillämpning av begreppet rättvisande bild är dock att föredra. En obegränsad tillämpning skulle exempelvis innebära att jämförbarheten mellan företag skulle försvåras beroende på att företagens uppfattning om gällande lagar och regler skulle vara selektiv.²⁵

²¹ Thomasson (1997), s. 19

²² Proposition 1975:104, s. 148

²³ Proposition 1995/96:10, del II, s. 7-8

²⁴ Thomasson (1997), s. 18

²⁵ Ekholm, Troberg (1996), Balans 6-7 1996

Begreppet rättvisande bild infördes i direktivet efter Storbritanniens inträde i EG. 1994 hade begreppet införts i samtliga EU-länder men detta har fått olika innebörd i de olika medlemsländerna. I Storbritannien används begreppet ofta för att tolka eller fylla ut lag och rekommendationer. I Danmark har rättvisande bild ersatt det tidigare ”god regnskabsskik”. Lagstiftarna har dock ansett att det förelåg bara en marginell skillnad mellan begreppen. I tysk rätt presumerar man att redovisning i enlighet med lagens föreskrifter alltid leder till en rättvisande bild. Detta resulterar i att tilläggsupplysningar förekommer endast i enstaka fall.²⁶

För att den ekonomiska informationen på ett korrekt sätt ska återge transaktioner och händelser, är det nödvändigt att de redovisas i enlighet med den ekonomiska innebörden och inte enbart enligt formen. Användarna av den ekonomiska informationen är i första hand intresserade av olika händelser som leder till ekonomiska konsekvenser i företaget. För att se hur de ekonomiska konsekvenserna kan speglas på ett mer rättvisande sätt har Imhoff och Lipe²⁷ studerat ett antal företag och deras redovisning av operationella avtal. I redovisningsteorin beskrivs ofta de operationella avtalen som kortsiktiga hyresavtal. Imhoff och Lipe har i deras undersökning funnit att många företag som är verksamma i olika branscher, rapporterar ett stort antal långsiktiga icke-uppsägningsbara operationella avtal. Konsekvensen av detta blir att företag har fler tillgångar i deras verksamhet och är mer skuldsatta än man kan utläsa i deras balansrelaterade nyckeltal. Imhoff och Lipe utvecklade en metod med vilken man räknade fram de viktiga nyckeltalen i ett företag som om de operationella avtalen var aktiverade. I deras undersökning kom de fram till att de operationella avtalen hade en signifikant effekt på de risk- och prestationsrelaterade nyckeltalen. Ett av de undersökta företag, McDonald’s, hade ca \$1 billion icke-redovisade tillgångar och skulder. Dessa skulder var större än en tredjedel av deras redovisade kort- och långsiktiga skulder. Tillgångar utgjorde en tiondel av den totala tillgångsmassan.

En nyckelfråga vid bedömningen av vad som är den ekonomiska innebörden av ett leasingavtal är hur man definierar tillgångar och skulder i redovisningssammanhang. Avgörande om ett leasingavtal är finansiellt eller operationellt, är enligt RR 6:99 avtalets ekonomiska innebörd. Ett exempel kan nämnas när ett leasingavtal är finansiellt om leasingperioden täcker huvuddelen av leasingobjektets ekonomiska livslängd även om äganderätten inte övergår från leasinggivaren till leasingtagaren.

3.2 Svensk normgivning

De gällande normerna inom leasingområdet är Redovisningsrådets rekommendation och Bokföringsnämndens allmänna råd.

²⁶ Proposition 1995/96:10, del II, s. 9

²⁷ Imhoff, Lipe (1991), s.1-5

3.2.1 RR 6:99

Redovisningsrådet behandlar i RR 6:99 Leasingavtal, hur redovisning ska ske i företag vars aktier är föremål för offentlig handel eller som genom sin storlek har stort allmän intresse. Enligt punkt 6 är det avgörande för klassificeringen av leasingavtal i vilken omfattning de ekonomiska risker och fördelar, som är förknippade med ägandet av det aktuella leasingobjektet, finns hos leasinggivaren eller hos leasingtagaren. Vidare enligt punkt 7 anges klassificeringen av ett finansiellt avtal. Ett leasingavtal klassificeras som finansiellt om det innebär att de ekonomiska fördelar och risker som förknippas med ägandet av objektet i allt väsentlig överförs från leasinggivaren till leasingtagaren. Om dessa fördelar och risker inte i allt väsentligt överförs till leasingtagaren klassificeras avtalet som operationellt.

Redovisning av finansiella leasingavtal hos leasingtagaren anges i punkterna 13-25 och operationella leasingavtal i punkterna 26-28. Enligt punkt 13 skall leasingtagaren redovisa det leasade objektet som anläggningstillgång i balansräkningen och förpliktelsen att i framtiden betala leasingavgifter redovisas som skuld i balansräkningen. Operationella avtal skall enligt punkt 26 kostnadsföras linjärt över leasingperioden om inget annat sätt bättre återger användarens ekonomiska nytta över tiden.

Kritiken mot rekommendationen RR 6:99 riktar sig mot användning av otydliga gränsdragningskriterier för leasingavtalen som ger ett stort tolkningsutrymme för företagen. I FARs remissvar till IASB angående G4+1-gruppens rapport, uttrycks att den nuvarande gränsdragningen mellan finansiell och operationell leasing inte är tillfredsställande.²⁸

3.2.2 BFNAR 2000:4

Bokföringsnämnden har i sina allmänna råd om redovisning av leasingavtal (BFNAR 2000:4) angett hur Redovisningsrådets rekommendation om leasingavtal (RR 6:99) ska tillämpas i näringsdrivande, icke-noterade företag som inte valt att tillämpa RR 6:99. Kapitel 3 behandlar redovisning hos leasingtagaren som är små, medelstora eller stora företag. Enligt första stycket följer att alla leasingavtal skall redovisas som nyttjanderättsavtal d v s hyra. Detta innebär att leasingtagaren redovisar leasingavtalet genom kostnaden för leasingavgiften och genom att vissa tilläggsupplysningar lämnas.

Leasingtagaren kan mer eller mindre vara beroende av ingångna leasingavtal och åtaganden kan gälla en lång tidsperiod och betydande belopp, samt avse för verksamheten viktiga tillgångar. Upplýsningar skall därför lämnas i årsredovisningen gällande periodens leasingkostnader exklusive hyra för lokaler. Upplýsning ska även anges enligt ÅRL 6 kap 1§ beskrivet i avsnittet 3.1.

²⁸ <http://www.far.se/remiss/011111>

Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) har yttrat sig över BFNAR 2000:4. I deras remissvar är de kritiska mot det allmänna rådet på flera punkter. FAR anser bl a att nya krav introduceras och genom att RR:s krav avseende sale and lease back-transaktioner tas bort, uppstår möjlighet för vinstmanipulering. I sin nuvarande form anses det allmänna rådet inte ge uttryck för god redovisningssed.²⁹

3.3 Internationell normgivning

Redovisningsrådet utformar rekommendationer med utgångspunkten i IAS, vilka i sin tur ges ut av IASB. Svensk normgivning påverkas därför i stor utsträckning av de internationella organisationer och regler och är därför viktiga att få insyn i.

3.3.1 Financial Accounting Standards Board (FASB)

FASB bildades i USA 1973 och arbetade med att fastställa redovisningens syfte. FASB menar att syfte med redovisningen är att ge en användbar information till beslutsfattare, bl a investerare och kreditgivare.³⁰ FASBs uppdrag är att införa och förbättra rekommendationer för den finansiella redovisningen och rapporteringen samt att vägleda och utbilda revisorer, utgivare och användare av den finansiella informationen. För att uppnå de uppsatta målen, arbetar FASB med att:

- förbättra användbarheten av den finansiella rapporteringen genom att framförallt fokusera på relevans och pålitlighet samt jämförbarhet och konsekvens,
- rekommendationen ska vara aktuella och spegla förändringar i den ekonomiska omvärlden,
- kontinuerligt förbättra de gällande rekommendationer,
- arbeta för harmoniseringen av rekommendationerna och jämförbarheten,
- förbättra förståelse för det ekonomiska informationens syfte och utformning.³¹

3.3.2 IASB och IAS 17

IASB, International Accounting Standards Board, har för uppgift att verka för en internationell harmonisering av de redovisningsprinciper som används i olika länder över hela världen. IASB arbetar ständigt med att förankra IAS hos nationella normgivare, intresseorganisationer, tillsynsmyndigheter samt användare av den ekonomiska

²⁹ <http://www.far.se/remiss/011111>

³⁰ Artsberg (1992), s.13

³¹ Schroeder, Clark (1998), s.10

informationen. IASB deltar även i den ständigt pågående debatten om organisationens och dess standards ställning och framtid. 1999 lades det fram ett förslag hur normgivningen skulle skötas effektivare och hur IASBs kompetens skulle kunna tillvaratas och utvecklas. Enligt Rolf Rundfelt har detta förslag lett till motsättningar mellan normbildare (främst FASB) och intressenter (främst EU-kommissionen).³²

IASB behandlar i IAS 17 Leases, hur leasingavtal ska redovisas. IAS 17 gavs ut i december 1997 och har börjat tillämpas fr o m januari 1999. RR 6:99 överensstämmer, med vissa undantag, med IAS 17. En väsentlig skillnad är punkten 60 i RR 6:99 som säger att en fullständig tillämpning av reglerna i juridisk person inom finansiella avtal, inte alltid är praktiskt genomförbar. Detta eftersom särskilda regler för beskattning på basis av en sådan redovisning saknas eller är ofullständiga. Vidare anges det att finansiella avtal därför i juridisk person kan redovisas enligt de regler som gäller för operationella leasingavtal, inklusive kraven på upplysningar. Konsekvenser av redovisningen blir att leasingavtalet inte aktiveras i balansräkningen utan upplysningen lämnas i not. IAS 17 hänvisar till de upplysningskrav som finns uppställda i IAS 32 Financial Instruments: Disclosure and Presentation. Motsvarande rekommendation finns inte i Sverige och därför anges i RR 6:99 att det gäller upplysningsskyldighet som följer av RRs rekommendation om materiella tillgångar.

3.3.3 International Organization of Securities Commissions (IOSCO)

IOSCO är en internationell organisation av tillsynsmyndigheter för kapitalmarknaderna. Tillsammans med IASB arbetar organisationen kontinuerligt med att ta fram en uppsättning av "core standards", genom att förbättra de befintliga IASs och ge ut nya rekommendationer om de nya redovisningsfrågorna. IOSCOs Technical Committee rekommenderar användningen av dessa standards.³³

I IOSCO har en grupp medlemmar begärt utredning om IAS 17 och en eventuell omskrivning av rekommendationen. Gruppen kritiserar indelningen av leasingavtal i operationella och finansiella och vissa gruppmedlemmar föreslår att alla avtal ska redovisas som operationella. Andra medlemmar i IOSCO anser att den nuvarande indelningen är problematisk men vill lösa det genom att redovisa alla leasingavtal som finansiella.³⁴

³² Rundfelt (1999), s. 24-26

³³ <http://www.iasc.org.uk>

³⁴ Rundfelt (1997), s. 195-196

4 Leasingredovisning

Kapitlet inleds med historik om leasingen. Därefter beskrivs leasingförfarandet i allmänna drag. Avslutningsvis presenteras den nuvarande leasingredovisningen och problem som uppkommer i samband med den.

4.1 Historiskt om leasing

Leasing är en företeelse som har anor flera tusen år tillbaka i tiden. Redan år 3000 f Kr i Samarien, där den lokala gudomen ägde allting, leasades den heliga marken ut till lantbrukare³⁵. Det finns även gamla regler om uthyrning av skepp och nyttodjur i Hammurabi lag från ca 2000 f kr. Olika upplåtelseformer användes även i det antika Grekland för bl a utnyttjande av slavar, gruvor och fartyg.³⁶

1887 sägs dock vara det riktiga genombrottet i leasingens moderna historia. Det året startade Bell Telephone Company att hyra ut telefoner i USA i stället för att sälja dem. I början av 1900-talet användes leasing i första hand som medel för förtjänster, vilka uppstod genom kontrollen över värdefulla patent.

1950 uppmärksammades leasing som ett sätt att marknadsföra sig av fabrikanter och leverantörer. Fristående leasingbolag grundades eftersom de enskilda leverantörerna inte kunde få tillfredsställande risktäckning. 1960 startades ett av de första moderna finansbolagen i Europa genom ett samarbete mellan US Lease och det engelska Mercantile Leasing Company.³⁷

I Sverige introducerades leasingen av lös egendom först i början av 1960-talet. Dock har svensk jord blivit utleasad av sin ägare sedan lång tid tillbaka. På 1600-talet infördes begreppet arrende och innebar ett avtal om användning av adelns jord.³⁸ Det dröjde ända till början av 1970-talet då leasing som finansieringsform fick fäste i Sverige då det på bara tre år

³⁵ Green (1985), s. 26

³⁶ Millqvist (1986), s. 25

³⁷ Ibid

³⁸ Boman (1985), s. 100

femdubblades årsinvesteringarna i leasingbolagen³⁹. Leasingen delades upp i två huvudformer, finansleasing och operativ leasing. Den första formen tjänade som finansiering och sträckte sig över flera år. Den senare gällde kortare perioder och utrustningen leasades till flera kunder efter varandra.

Anledningen till leasingens framväxt i Sverige är bl a de stora förändringarna på marknaden på 1960-talet och den ökade konkurrensen i många branscher. Detta ledde till en försämrad soliditet och likviditet för många företag och de värst drabbade var de mindre och medelstora företagen. Genom leasingen reducerades kreditgivarnas risktagande då de fortsatte att äga den leasade tillgången. Detta var till fördel för de mindre och medelstora företagen, eftersom de på så sätt fick större möjlighet att få en kredit beviljad.⁴⁰

Även den teknologiska utvecklingen spelade en stor roll för företagens finansieringsbehov. Maskinerna fick en allt kortare livslängd och detta gynnade leasingen som finansieringsform eftersom företagen på så sätt kunde följa med i den tekniska utvecklingen.⁴¹

4.2 Leasing

Vissa anläggningstillgångar kan leasas istället för att köpa dem. Denna möjlighet utnyttjas flitigt, eftersom stora engångsutbetalningar kan undvikas vid anskaffningstillfället. Istället kan ett antal mindre utbetalningar spridas ut över flera år, vilket naturligtvis förbättrar likviditeten. Leasinggivaren kan vara tillverkare eller speciella leasingföretag, vilka genom leasingförfarandet lämnar ett slags långfristigt lån utan att kräva normala balansmässiga säkerheter. Kostnaden blir högre än den vanliga bankräntan, eftersom leasingföretaget behöver täckning för hantering och det större risktagandet. Leasing kan även innebära skattemässiga fördelar för den som hyr tillgången eftersom hela hyran blir kostnad för det år den erläggs.⁴²

Det finns två leasingkategorier. Det ena kallas för operationell leasing och är ett vanligt hyresavtal, d v s istället för att köpa så hyr man tillgången. Denna typ av leasing karakteriseras av att hyrestiden är kort i förhållande till tillgångens ekonomiska livslängd och att leasinggivaren oftast ansvarar för reparationer och underhåll. Den andra leasingformen betecknas som finansiell leasing och är ett sätt att finansiera sådana tillgångar som stadigvarande ska användas i verksamheten.

Leasingförfarandet har blivit ett mycket populärt sätt att förvärva egendom, eftersom det innebär vissa fördelar. Dessa fördelar är bl a 100 procentig finansiering, skydd mot inkurans,

³⁹ Boman (1985), s. 100

⁴⁰ Green (1985), s. 9-10

⁴¹ Green (1985), s. 11

⁴² Thomasson, Arvidson, Lindquist, Larsson & Rohlin (1997), s. 208

mindre kostsam finansieringsform och slutligen om leasingavtalet kvalificeras som ett operationellt leasingavtal undviker man som leasingtagare skuldredovisning i balansräkningen.⁴³

4.2.1 Redovisning av finansiell leasing

Ett finansiellt leasingavtal är ett leasingavtal vari de ekonomiska risker och fördelar som förknippas med ägandet överförs från leasinggivaren till leasingtagaren. Äganderätten kan men behöver inte slutligen övergå till leasingtagaren. Leasingtagaren skall redovisa objekt som innehas enligt ett finansiellt leasingavtal som anläggningstillgång i balansräkningen. Förpliktelsen att i framtiden betala leasingavgifter redovisas som skuld i balansräkningen. Leasingbetalningar fördelas mellan ränta och amortering av skulden. Räntan fördelas över leasingperioden så att varje redovisningsperiod belastats med ett belopp som motsvarar en fast räntesats, under respektive period, på den redovisade skulden. Ett finansiellt leasingavtal resulterar i både avskrivningar och räntekostnader som under varje period redovisas i resultaträkningen.

<i>Leasingtagare</i>		<i>Leasinggivare</i>	
BR	Leasade tillgången Skuld	BR	Fordringar
RR	Finansiella utgifter (leasingavgifter) Avskrivningar	RR	Finansiell inkomst (leasingavgifter) Initiala direkta kostnader

4.2.2 Redovisning av operationell leasing

Under ett operationellt leasingavtal behåller leasinggivaren den verkliga äganderätten, därför redovisar leasingtagaren endast leasingavgifter och identifierar inte någon tillgång eller skuld i sin balansräkning. Detta förfarande kallas ofta för ”off-balance-sheet effect”.

<i>Leasingtagare</i>		<i>Leasinggivare</i>	
BR	-	BR	Tillgångar
RR	Finansiella utgifter (leasingavgifter)	RR	Finansiell inkomst (leasingavgifter) Initiala direkta kostnader Avskrivningar

⁴³ Schroeder, Clark (1998), s. 577

4.3 Klassificeringskriterier för leasing

FASB presenterar i SFAS 13 särskilda kriterier för att underlätta klassificeringen av leasingavtal som antingen finansiella eller operationella. Det finns fyra olika kriterier och om leasingavtalet indikerar på någon av dem ska det redovisas som ett finansiellt leasingavtal hos leasingtagaren. Här nedan presenterar vi de fyra olika kriterierna:

- Om leasingavtalet innebär att äganderätten till leasingobjektet övergår till leasingtagaren i slutet av leasingperioden. Här inkluderas även de icke uppsägningsbara leasingavtalen samt olika specificerade förnybara möjligheter (options) och perioder.
- Leasingtagaren äger rätt att köpa leasingobjektet till ett pris som understiger förväntat verkligt värde så mycket att det vid leasingavtalets början framstår som rimligt säkert att rätten kommer att utnyttjas.
- Leasingperioden täcker 75% eller mer av leasingobjektets återstående ekonomiska livslängd, om inte början på leasingperioden ryms inom de resterande 25% av den totala ekonomiska livslängden av den leasade egendomen.
- Nuvärdet av minimileaseavgifterna vid leasingavtalets början är lika med, eller överstiger 90% av leasingobjektets verkliga värde.

Ovannämnda klassificeringskriterier baseras på antagandet att leasingavtalet som överför ekonomiska risker och förmåner till leasingtagaren som förknippas med ägandet av objektet borde redovisas som ett inköp av långfristiga tillgångar. Dock är dessa fyra kriterier arbiträra, eftersom ingen förklaring ges från FASB sida gällande valet av 75%-regeln eller 90%-regeln som "cut-off points".⁴⁴

4.4 Redovisningsmässiga konsekvenser

När problemet med leasingredovisning först upptäcktes, föreslogs det att om ett leasingavtal, enligt den ekonomiska innebörden, var ett köp av en egendom då borde det redovisas som tillgång och skuld hos leasingtagaren. Detta ignorerades och på så sätt förblev leasingredovisning en viktig redovisningsfråga.

Men vilka är problemen med den nuvarande leasingredovisningen? För närvarande, över hela världen i redovisningssyfte, klassificeras alla leasingavtal som finansiella eller operationella leasingavtal. Ett finansiellt leasingavtal innebär som ovannämnd att risker och förmåner som är förknippade med ägandet ska ha gått över till leasingtagaren. Alla andra leasingavtal är operationella leasingavtal. De finansiella leasingavtalen redovisas i leasingtagarens

⁴⁴ Schroeder, Clark (1998), s. 581

balansräkning som om ett lån hade tagits för att köpa tillgången, medan de operationella leasingavtalen ska redovisas som kostnader i resultaträkningen.⁴⁵ De flesta leasingtagare föredrar att redovisa sina leasingavtal som operationella, eftersom de då inte behöver redovisa någon skuld i balansräkningen. Detta leder till två huvudsakliga problem. För det första, alltför ofta använder man sig utav det s k 90% testet vid fastställandet av om risker och förmåner har överförts. För det andra används operationella leasingavtal som "off-balance" finansiering. Detta är orsaken till den idag omfattande kreativa redovisning.⁴⁶

4.4.1 90%-regeln

90% testet innebär att leasingavtalet förmodas vara ett finansiellt leasingavtal om nuvärdet av minimileaseavgifterna vid leasingperiodens början är en väsentlig del (90%) av det leasade tillgångens verkliga värde. Det finansiella leasingavtalets nuvärde beräknas utifrån avtalets implicita ränta, eftersom det till innebörd är ett lån. Implicit ränta är den räntesats som för leasinggivaren vid leasingavtalets början resulterar i att summan av nuvärdena avseende minimileaseavgifterna och ej garanterat restvärde, överensstämmer med det verkliga värdet för det leasade objektet. När det icke garanterade fastställda restvärdet som ska tillkomma leasinggivaren är noll, då måste nuvärdet av minimileaseavgifterna vara 100% av tillgångens verkliga värde. För leasinggivaren kommer varje garanterat restvärde inkluderas i leasingtagarens minimileasingavgifter. Vad som kan observeras här är att bestämmandet av leasingavtalet som finansiellt eller ej, beror på det icke garanterade restvärdet som ska tillfalla leasinggivaren. Det kan därför vara tänkbart att leasinggivaren kan ha övertalats till att bestämma ett större restvärde för att orsaka leasingavtalets fall till 90% gränsen, vilket möjliggör för leasingtagaren att inte redovisa skulden i sin balansräkning.⁴⁷

Ytterligare ett problem kan uppstå när leasingtagaren inte har tillgång till den implicita räntan och inte kan beräkna den eftersom han inte känner till det av leasinggivaren fastställda restvärdet i slutet av leasingperioden. Under dessa omständigheter måste leasingtagaren göra egna antaganden och kan därför fastställa det på ett sätt som orsakar leasingavtalets fall till 90% gränsen.⁴⁸

4.4.2 Operationella leasingavtal som off-balance finansiering

Långfristiga icke uppsägningsbara operationella leasingavtal med möjlighet till köp till ett oberoende marknadspris i slutet av leasingperioden som t ex biluthyrning kan användas som off-balance finansiering. Detta beror bl a på klausulen i avtalet som innebär att en bedömning

⁴⁵ <http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant> (February), 011113

⁴⁶ <http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant> (March), 011113

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Ibid

måste göras huruvida alla risker och förmåner har övergått i allt väsentligt från leasinggivaren till leasingtagaren. Bedömningen måste göras för att kunna fastställa om det är ett finansiellt leasingavtal. För leasingtagaren innebär oftast inte biluthyrningen några framtida ekonomiska fördelar, eftersom ett högt marknadsvärde gynnar leasinggivaren. Detta innebär i sin tur en högre pris för leasingtagaren, ifall han bestämmer sig att köpa bilen i slutet av leasingperioden. Detta syftar ju på att det är ett operationellt leasingavtal.

Något annat som kan användas som en indikator för de operationella leasingavtalen är det faktum att tillgångar som bilar har en ekonomisk livslängd som uppgår till flera år. Leasingperioden för bilar motsvarar oftast inte dess hela ekonomiska livslängd och det innebär att vi har ett ytterligare bevis på att det är ett operationellt leasingavtal och det materiella restvärdet kommer att tillfalla leasinggivaren i slutet av denna leasingperiod. Avsaknad av den implicita räntan, som nämnts i det tidigare avsnittet, är en annan faktor som gör det möjligt att klassificera ett leasingavtal som operationellt genom att genomföra 90% testet.⁴⁹

De ovannämnda exempel visar hur leasingtagaren kan undvika tillgång/skuldredovisningen trots att det i själva verket är frågan om tillgång/skuld. Detta eftersom det är ett befintligt åtagande för företaget till följd av inträffade händelser. Företaget kontrollerar även tillgången under leasingperioden och kommer ha ekonomiska fördelar utav den under denna period.

4.5 Fördelar och nackdelar med finansiell leasing

Leasing fyller en viktig funktion för framförallt små och medelstora företag, som på så sätt får möjlighet att investera i nya anläggningstillgångar. Finansiell leasing innebär vidare möjlighet för leverantörer att erhålla kontant betalning för sina produkter från de kunder som de annars inte hade nått. Genom olika finansieringsformer ökar sannolikheten för att olika projekt kan sättas i kraft och leasingen bidrar då till att öka kreditmarknadens effektivitet.

Nackdelen med finansiell leasing innebär bl a negativa samhällsekonomiska konsekvenser. Dessa uppstår genom att leasing på kort sikt kan leda till minskade skatteintäkter för staten, eftersom företagen har relativt stora möjligheter att skjuta upp sin skattebetalning. Vidare har företag med hög beskattningsbar inkomst möjligheter att utnyttja skatteavdragen genom skatteplanering. Dock kan det på lång sikt tänkas leda till ökade intäkter till staten som en följd av de fördelar som leasingen innebär för företagandet.⁵⁰

⁴⁹ <http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant> (March), 011113

⁵⁰ SOU 1994:120, s. 268-270

4.5.1 Fördelar och nackdelar för leasingtagaren

Fördelarna för leasingtagaren är att finansiell leasing kan leda till att företag erhåller en högre finansieringsgrad, eftersom det inte finns något krav i lagen på kontantinsats i samband med leasingen. Då har även företag med dålig likviditet möjlighet att använda denna finansieringsform. Den första hyresbetalningen är dock oftast förhöjd och den ska vanligtvis betalas i förskott. Leasingtagaren behöver dessutom inte lämna någon säkerhet eftersom denna ligger i det objekt som leasinggivaren leasar ut. De säkerheter som leasingtagaren besitter kan då användas till en eventuell kredit i bank. En annan fördel är att enligt tidigare gällande regler påverkade inte leasing leasingtagarens balansräkning eftersom varken leasingobjektet eller den framtida betalningsskyldigheten behövde aktiveras. Detta innebar att balansräkningens nyckeltal blev oförändrade och leasingtagarens verksamhet framstod som mindre skuldsatt än den i verkligheten var.

Som huvudregel gäller att leasingtagaren inte har rätt att säga upp avtalet i förtid. Om leasingtagaren enligt avtalet har rätt att säga upp detta, får leasingtagaren bära de förluster som uppstår för leasinggivaren p g a uppsägningen. Leasingtagaren har inte separationsrätt till det leasade objektet i säljarens konkurs och vid utmätning hos säljaren. Trots att leasingtagaren har betalat hela objektet blir han inte den rättmätiga ägaren om han inte har rätt att köpa objektet vid leasingavtalets slut.⁵¹

4.5.2 Fördelar och nackdelar för leasinggivaren

Leasinggivaren får genom leasingavtalet en räntefri skattecredit av staten. Detta är fallet när leasingavtalet är långvarigt och avskrivningstiden är kortare än den ekonomiska livslängden, eller då den möjliga avskrivningen i början av leasingtiden är större än den faktiska värdeminskningen. En annan fördel för leasinggivaren är att han förblir det leasade objektets ägare trots att han erhållit full betalning om inget annat avtalats. Avtalsräntan är oftast inte känd för leasingtagaren, vilket innebär en större möjlighet för leasinggivaren att fritt höja vederlagsbeloppet utöver vad som tidigare avtalats.

Ibland kan leasinggivaren stå för restvärderisken enligt avtalet. Det innebär att det leasade objektets värde sjunker snabbare än förväntat. När leasinggivaren vid avtalets slut vill få ut restvärdet genom en försäljning av objektet, realiserar denna risk om det erhållna beloppet är mindre än det tidigare beräknade. Vid finansiell leasing är det oftast leasingtagaren som står för denna risk annars är det vanligt att leasinggivaren försäkrar sig mot risken genom att ta ut en premie.⁵²

⁵¹ SOU 1994:120, s. 256-257

⁵² SOU 1994:120, s. 263

5 Redovisningens teori

Kapitlet inleds med en kort presentation av FASBs och IASBs referensram. Vidare återges de för vår uppsats mest relevanta rekommendationer som ingår i denna referensram. Därefter kommer utvalda redovisningsprinciper att presenteras eftersom vi anser de som mest väsentliga i vår studie.

5.1 Föreställningsramar

Under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet startade den amerikanska organisationen FASB sitt arbete med utvecklandet av "The Conceptual Framework". Detta beskrivs som "ett sammanhängande system av syften, som är knutna till varandra och grunder, som tillsammans kan leda till standarder – som står i överensstämmelse med varandra, och föreskriver egenskaper, funktioner och begränsningar hos extern redovisning och rapportering"⁵³. "The Conceptual Framework" består av sex olika rekommendationer, "Statement of Financial Accounting Concepts". Den första rekommendationen behandlar syftet med redovisning, den andra rekommendationen presenterar de olika kvalitativa egenskaperna som är centrala för redovisningsinformation och den tredje rekommendationen tar upp definitionerna av beståndsdelarna i redovisningsrapporter. Det finns ytterligare två rekommendationer (SFAC 4 och SFAC 5) vilka vi inte skall ta upp, eftersom de är irrelevanta för vår uppsats.⁵⁴

FASBs referensram, och andra amerikanska referensramar, fick stor uppmärksamhet och var också föremål för relativt kritiska omdömen. Trots denna kritik började flera andra organisationer, bl a IASB, inom den anglosaxiska världen arbetet med att utforma sina egna referensramar. Dessa referensramar är utan tvivel starkt influerade av sina amerikanska föregångare, och forskare har kunnat dra slutsatser om att det finns goda skäl att anta att de övriga organisationerna i stor utsträckning kopierat FASBs referensram.⁵⁵ Detta är en av orsakerna att IASBs referensram innehåller i stort sätt samma kriterier som FASBs för hur information ska behandlas. Denna har dessutom infogat definitioner för tillgångar och skulder som också bygger på FASBs definitioner. Det som IASB anger men inte FASB är *innebörd*

⁵³ Thomasson (1997), s. 13

⁵⁴ Schroeder, Clark (1998) s. 18

⁵⁵ Ovenberger, Svensson (2001), s. 66

framför form som en av de egenskaper som gör redovisningsinformationen användbar. De anser att om informationen på ett korrekt sätt skall återge transaktioner och andra händelser är det nödvändigt att de redovisas i enlighet med sin innebörd och ekonomiska verklighet och inte enbart sin legala form. FASB har inte bokstavligen tagit med egenskapen i sin referensram eftersom de anser att egenskaperna tillförlitlighet och korrekt bild inte lämnar utrymme för att innebörden underordnas formen.⁵⁶

Enligt det traditionella sättet för redovisning utgår man ifrån den legala formen och konstaterar att vissa händelser har en viss legal form men till sin innebörd är av en annan natur. Dessa händelser bör då istället redovisas enligt sin innebörd. Ett mer genomgripande tillämpningssätt är att skapa en föreställningsram som definierar den ekonomiska innebörden av en händelse och sedan använda ramen som grund. IASBs referensram, "Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements", är ett exempel på tillämpningssättet och ramen har stor betydelse för att förverkliga innebörd före form.⁵⁷

5.2 Beståndsdelar i "The Conceptual Framework"

Enligt SFAC No 1 "*The objective of Financial Reporting by Business Enterprises*" är det huvudsakliga syftet med finansiell rapportering att tillhandahålla ett ekonomiskt underlag för många intressenter, så att de ska ha en grund för att fatta beslut. Det huvudsakliga ändamålet med den finansiella rapporteringen är att ge intressenterna en bas för att kunna utvärdera företagen ekonomiskt.⁵⁸

Den andra rekommendationen SFAC No 2 "*Quality Characteristics of Financial Information*" försöker identifiera och definiera kvalitéerna som gör den finansiella informationen användbar genom att fastställa riktlinjer på minst två nivåer. Den första innebär att FASB och andra normgivare har möjlighet att ställa krav på att företagen rapporterar på ett specifikt sätt och makt att förbjuda en icke-önskvärd metod. Den andra nivån går ut på att de rapporterade företagen har sina redovisningsval.⁵⁹ Nedan kommer vi att återge de mest relevanta, kvalitativa egenskaperna för vår uppsats i denna rekommendation.

Den finansiella informationen ska kännetecknas av *relevans*. Detta innebär att den skall ha kapacitet att påverka besluten d v s hjälpa användarna att bilda sig förutsägelser baserade på gamla, nuvarande och framtida händelseutfall. Den relevanta informationen har tillbakablickande värde (kontroll), framåtblickande (framtidinriktade beslut) eller kan bekräfta eller korrigera de tidigare förväntningarna. Information kan alltså påverka beslutsfattandet genom att förbättra beslutfattarnas förmåga att förutse, bekräfta eller rätta

⁵⁶ Thomasson (1997), s. 22

⁵⁷ Ibid

⁵⁸ Schroeder, Clark (1998), s. 19

⁵⁹ Ibid

deras tidigare förväntningar. Oftast gör informationen allt detta samtidigt, eftersom kunskapen om ett redan inträffat händelseutfall generellt förbättrar beslutsfattarens förmåga att förutse liknande framtida händelser.⁶⁰

Förfogandet över informationen innan den förlorar sin kapacitet att påverka beslut är en underordnad aspekt av relevans. När informationen inte är tillgänglig då den behövs eller blir tillgänglig långt efter den rapporterade händelsen, brister den i sin relevans och är endast i mindre utsträckning användbar eller oväsentlig. Tidsaspekten kan inte göra informationen relevant på egen hand men en bristande tidsaspekt kan beröva informationen dess relevans som den annars skulle innefatta.⁶¹

Den andra aspekten av informationens användbarhet är dess *tillförlitlighet*. Genom att många i samstämmighet använder samma mätningssätt kan tillförlitligheten verifieras. Informationen ska ge en korrekt och rättvisande bild. Detta innebär t ex ekonomisk innebörd före form. Den ska dessutom inte vara subjektiv utan neutral, d v s inte ta hänsyn till någon utan återge verkligheten så korrekt som möjligt.⁶² *Materialitet* är ett genomträngande koncept som relaterar till de kvalitativa egenskaperna, främst relevans och tillförlitlighet. Materialitet och relevans definieras båda som informationens aspekter vilka influerar eller påverkar beslutsfattaren. Dessutom går det att skilja på dem. Ett beslut som innebär att inte redovisa viss information är förståelig, då investeraren inte behöver denna typ av upplysning (detta är irrelevant) eller därför att beloppet som det är frågan om är obetydligt och för att det inte skulle spela någon roll (icke-materiell fråga).⁶³

Den tredje rekommendationen är SFAC No 6 (f d SFAC No 3), ”*The Elements of Financial Statements*”, och denna definierar de tio finansiella posterna i balansräkningen som används för att mäta den ekonomiska enhetens prestation och ställning⁶⁴. I vår uppsats kommer vi att koncentrera oss endast på tillgångsdefinitionen, eftersom den är av största värde för oss. Definitionen lyder:

Assets are probable future economic benefits obtained or controlled by a particular entity as a result of past transaction or events.

Enligt SFAC 3 (20§) kännetecknas en tillgång av tre centrala egenskaper. Den första egenskapen innefattar förmodade framtida fördelar som inkluderar förmågan att på egen hand eller tillsammans med andra tillgångar bidra direkt eller indirekt till framtida netto kassaflöden. Den andra egenskapen går ut på att företag som innehar tillgången erhåller fördelar utav den och kontrollerar andras tillträde till den. Den tredje och sista egenskapen innebär en transaktion eller annan händelse som har inträffat, och på så sätt ökat företagets

⁶⁰ Schroeder, Clark (1998), s. 21

⁶¹ Ibid

⁶² Schroeder, Clark (1998), s. 21-22

⁶³ Schroeder, Clark (1998), s. 22-23

⁶⁴ Schroeder, Clark (1998), s. 23

rätt eller kontroll över en fördel.⁶⁵

Förutom de ovan nämnda egenskaperna så finns det även andra egenskaper, vars syfte är att underlätta tillgångsidentifieringen. Dessa kompletterande egenskaper är: en tillgång förvärfvas mot en kostnad, kan vara materiell, utbytningsbar och/eller rättsligt tvingande. Dock är dessa kompletterande egenskaper inte de avgörande. Det innebär att ett objekt inte behöver kännetecknas av dessa och ändå kan den klassas som en tillgång. Det finns ju tillgångar som inte förvärfvas mot kostnader som t ex immateriella tillgångar. Det finns även tillgångar som inte är utbytningsbara och ändå är de av ett värde för företaget genom att de bidrar till produktionen eller försäljningen av andra varor eller tjänster.⁶⁶

De objekt som vanligtvis faller under tillgångsdefinitionen kallas även allmänt för ekonomiska resurser. De är s k knappa resurser, vilka används till att fullfölja vissa ekonomiska aktiviteter som konsumtion, produktion och byte.⁶⁷

Den allmänna egenskapen som innehas av alla tillgångar och ekonomiska resurser är tjänsteförmåga eller framtida ekonomiska fördelar, d v s kapaciteten att bringa fördelar till den enhet som använder dem. Tjänsteförmågan eller framtida ekonomiska fördelar resulterar slutligen i form av netto kassflöden till företaget. Enligt FASB är egenskapen framtida ekonomiska fördelar den grundläggande basen i tillgångsdefinitionen.⁶⁸

Framtida ekonomiska fördelar är tillgångens väsentligaste egenskap. En tillgång innehar förmågan att tjäna företaget genom att den kan bytas ut mot något som är av värde för företaget. Tillgången kan även användas till att producera något som är av värde för företaget eller användas för att täcka skulderna.⁶⁹

Det mest avgörande beviset på framtida ekonomiska fördelar är marknadspriset. Det innebär att allting som kan köpas eller säljas i regel innehar framtida ekonomiska fördelar. Samma gäller för allt som kreditgivare eller andra accepterar som skuldtäckning, eftersom detta också har framtida ekonomiska fördelar. Allt som används till att producera varor/tjänster, oberoende om det rör sig om materiella eller immateriella objekt, eller om dessa har ett marknadspris eller inte, eller om de är utbytbara på ett annat sätt, så har de ekonomiska fördelar. Slutligen kan de kostnader som företaget ådrar sig utgöra ett väsentligt bevis på förvärv av framtida ekonomiska fördelar.⁷⁰

Vanligen ådrar sig företag vissa kostnader för att erhålla framtida ekonomiska fördelar. Fastän företag normalt ådrar sig kostnader när de förvärvar eller använder tillgångar, så är inte

⁶⁵ FASB (2001), s. 8

⁶⁶ FASB (2001), s. 8

⁶⁷ Ibid

⁶⁸ FASB (2001), s. 8-9

⁶⁹ FASB (2001), s. 29

⁷⁰ Ibid

kostnader som sådana några tillgångar. Det som är avgörande för tillgångsidentifieringen är de framtida ekonomiska fördelarna och inte att det har förvärvats mot kostnader. Emellertid kan kostnader på två sätt vara betydande vid själva tillämpningen av tillgångsdefinitionen, antingen som ett bevis på själva förvärvet eller som ett mått på tillgångens egenskap.⁷¹

För att kunna fastställa om ett visst objekt vid en viss tidpunkt utgör en tillgång för företaget krävs det ytterligare två överväganden än de bevis som vi precis har räknat upp. Den första är huruvida det erhållna objektet faktiskt är ett uttryck för de framtida ekonomiska fördelarna. Det andra är huruvida alla eller inga av de framtida ekonomiska fördelarna finns kvar vid tidpunkten för värderingen.⁷²

Den andra tillgångsegenskapen är *kontroll*. FASB definierar tillgångar genom att relatera dessa till specifika ekonomiska enheter. Varje tillgång utgör en tillgång för en viss enhet. Dessutom kan ingen tillgång samtidigt vara en tillgång till flera enheter. Dock kan vissa fysiska saker eller andra medel som medför framtida ekonomiska fördelar tillföra separata fördelar till en eller två enheter på samma gång. Ett innehav av en tillgång innebär att företaget måste kontrollera de framtida ekonomiska fördelarna till den utsträckning att det kan dra fördelar från tillgången, och generellt kan neka eller reglera andras tillträde till dessa fördelar. Således är en tillgångs framtida ekonomiska fördelar det som ett företag kan kontrollera och i princip använda som de behagar. Det företaget som har en tillgång, är det som kan byta ut den, använda den till produktion, kräva betalning från andra för användning av den, använda den till skuldtäckning, hålla kvar den eller distribuera den till ägare.⁷³

Tillgångsdefinitionen fokuserar främst på de framtida ekonomiska fördelarna till vilka företaget har tillgång till. Det som är mindre viktigt är de fysiska objekten eller andra medel som bidrar till framtida ekonomiska fördelar. Många fysiska föremål och andra medel är i princip buntar av framtida ekonomiska fördelar som kan knytas upp på flera sätt. En eller två enheter kan erhålla olika framtida ekonomiska fördelar från samma medel vid samma tidpunkt eller samma kontinuerliga framtida ekonomiska fördelar vid olika tidpunkter. Leasing är ett typiskt exempel på avtal som frigör de framtida ekonomiska fördelarna från en egendom för att ge leasingtagaren rätt att äga och använda den och ge leasinggivaren rätt till hyresavgifter och restvärdet. Dessutom kan en hypoteksinnehavare ha rätt att erhålla regelbundna betalningar som är säkrade genom en leasad egendom.⁷⁴

Företagets förmåga att erhålla de framtida ekonomiska fördelarna kommer vanligen från de legala rättigheterna. Dessa rättigheter har en sak gemensamt, nämligen den tilldelade förmågan att bringa de framtida ekonomiska fördelarna. De skiljer sig dock på andra sätt genom att de representerar olika rättigheter. Det finns äganderätt, ett avtal att använda och ett

⁷¹ FASB (2001), s. 29

⁷² Ibid

⁷³ FASB (2001), s. 31

⁷⁴ Ibid

avtal att erhålla kontanter. Trots att den legala rätten till kontroll över tillgångar är den fundamentala, så är den inte den absoluta. Den exklusiva tillgången till framtida ekonomiska fördelar kan bibehållas genom att t ex hålla hemligt en formel eller process.⁷⁵

Resultat av en transaktion eller annan händelse är tillgångens tredje egenskap. Tillgångsdefinitionen skiljer mellan de framtida ekonomiska fördelarna från nuvarande och framtida tillgångar. Endast den nuvarande förmågan att bringa framtida ekonomiska fördelar är tillgångar under FASBs tillgångsdefinition. Ett resultat av en transaktion eller andra händelser kan vara ett köp eller ett leasingavtal som ger företaget rätten till och kontroll över fördelar.⁷⁶

Eftersom en transaktion eller annan händelse d v s något som har redan inträffat är avgörande för de framtida ekonomiska fördelarna exkluderas saker från definitionen som kan först i framtiden bli företagets tillgångar men inte är det för tillfället.⁷⁷

5.3 Redovisningsprinciper

Redovisningsprinciper är betydelsefulla för att kunna förstå varför man redovisar på ett eller annat sätt. Differenser i redovisning beror till stor del på att den har flera olika, och ibland konkurrerande syften. Vissa intressegruppers önskemål har fått större genomslagskraft än andras i redovisningsfrågor. Man brukar skilja mellan två huvudintressegrupper staten och aktieägare.⁷⁸ Här nedan kommer vi att ta upp de relevanta principerna för vår uppsats.

5.3.1 Matchningsprincipen

Redovisat resultat beror på intäkter och kostnader och därför har det utvecklats principer för att fastställa när en intäkt ska redovisas och hur intäkter och kostnader ska matchas med varandra.⁷⁹ En kostnad innebär att företaget gör utbetalningar, förbrukar tillgångar eller ådrar sig skulder under en period för att leverera eller producera varor eller tjänster, eller utföra aktiviteter som utgör företagets fortlöpande huvudsakliga verksamhet.

För att företagets finansiella rapporter ska vara relevanta för investerare, måste de kunna ge information om företagets resultat som uppstått under en viss period. Detta för att investerare bättre skall bedöma sina investeringar.⁸⁰

⁷⁵ FASB (2001), s. 32

⁷⁶ FASB (2001), s. 33

⁷⁷ Ibid

⁷⁸ Thomasson, Arvidson, Lindquist, Larsson & Rohlin (1997), s. 105

⁷⁹ Schroeder, Clark (1998), s. 101

⁸⁰ Ibid

Därför skall kostnader hänföras till intäkter som har realiserats inom en viss period. När årets realiserade intäkter har fastställts, måste man bestämma de kostnader som är hänförbara till dessa intäkter genom att periodisera kostnaderna. Det bästa sättet att matcha intäkter och kostnader är att knyta samman orsak och verkan så att de kostnader som leder till intäkt redovisas i samma period som intäkten. Detta är dock inte alltid möjligt eftersom det ofta kan vara svårt att veta vilka kostnader som leder till intäkt. När det inte går att direkt knyta samman en kostnad med en intäkt återstår det två alternativ. Det ena är att aktivera utgiften och fördela kostnaderna över tiden, medan det andra är att kostnadsföra utgiften direkt.⁸¹

Vid aktiveringen av en utgift förväntas det att den tillgång som då uppstår kommer att innebära ekonomiska fördelar för företaget under kommande perioderna. Därför ska de kommande perioderna då man förväntar sig att de ekonomiska fördelarna kommer att uppstå, också bära sin del av kostnaderna för investeringen.⁸² På så sätt kan en matchning uppnås. Det finns även argument för denna princip d v s att erhålla en rättvisande bild.

5.3.2 Objektivitetsprincipen

Med objektivitetsprincipen menas att redovisningen i möjligaste mån ska anknyta till faktiska händelser, t ex anskaffningar och försäljningar, som på något sätt är verifierbara. Det är då som objektivitetskravet är uppfyllt.⁸³

Objektivitet som sådan leder dock inte till användbar information. Ändå av praktiska skäl framhäver man bedömningen av redovisningsdatas objektivitet. När en procedur genom empirisk stöd förser oss med relevant information, återstår det endast att undersöka informationens objektivitet. På motsvarande sätt kan en procedur, bedömt utifrån logiska argument, förse oss med ett relevant resultat. Därefter behövs endast resultatens objektivitet granskas. Oftast är det svårt att fastställa om en viss procedur förser oss med en relevant information. Data kan i alla fall bedömas som objektiv för dess användare, om man litar på användarnas goda bedömningsförmåga vid dataurvalet⁸⁴

Genom objektivitetsprincipen och även försiktighetsprincipen överför normgivarna de subjektiva bedömningarna till företagen, eftersom formuleringarna är så vaga⁸⁵. Det som är objektivt för den ene behöver inte vara objektivt för den andre och i slutändan kommer ändå en individuell, subjektiv bedömning att göras.

⁸¹ Kam (1986), s. 215-218

⁸² Kam (1986), s. 216

⁸³ Thomasson, Arvidson, Lindquist, Larsson & Rohlin (1997), s. 107

⁸⁴ Kam (1986), s. 364

⁸⁵ Moonitz (1961), s.42

5.3.3 Försiktighetsprincipen

Argument för försiktighetsprincip är att resultatet hellre ska underskattas än överskattas. Försiktighetsprincipen innebär generellt att företagen måste iakttaga försiktighet i sina bedömningar så att resultat och position inte överskattas⁸⁶. Denna s k pessimism är nödvändig för att neutralisera företagets benägenhet för enorm optimism. Dessutom anses överskattning farligare för företagen och dess ägare än underskattning. Således är konkurskonsekvenser mycket allvarligare än vinstkonsekvenser. Försiktighetsprincipen innebär egentligen att det är mindre farligt att inte redovisa än att redovisa.⁸⁷

Enligt försiktighetsprincipen ska de redovisningsskyldiga i tveksamma fall alltid använda sig av det redovisningsalternativ som minst riskerar att överskatta företagets tillgångar och resultat⁸⁸. Detta innebär bl a om det föreligger någon osäkerhet rörande en utgifts framtida värde för att generera intäkter skall utgiften omedelbart kostnadsföras. Enligt försiktighetsprincipen skall en förlust redovisas så snart det är sannolikt att den kommer att inträffa.⁸⁹

Det finns olika uppfattningar om hur denna princip skall tillämpas. En försiktig värdering av företagets tillgångar kan vara bra för t ex banker. De kan då lita på att företagets tillgångar i alla fall uppgår till dess redovisade värde. En överdriven försiktighet i resultatmätningen, kan leda till fördelar ur skattesynpunkt, men kan också vara vilseledande för externa intressenter, eftersom insynen i bolaget försämras. En annan konsekvens av en överdriven försiktig resultatmätning är att aktierna kan komma att undervärderas på marknaden.⁹⁰

Försiktighetsprincipen anses vara en mycket bristande metod när det gäller hanteringen av den existerande osäkerheten i värderingar och inkomster. Det allvarligaste som kan hända vid tillämpningen av denna princip är en fullständig förvanskning av redovisningsdata. Den största faran är att denna är grov som metod och leder till växlande effekter. Data framställt med försiktighet är inget lämpligt underlag för ordentlig tolkning av redovisningsdata även om läsaren är välinformerad. Försiktighetsprincipen kolliderar med syftet att redovisa relevant information och med konsekvens i den utsträckningen det är en relevant begränsning. Försiktighetsprincipen kan leda till bristande jämförbarhet eftersom inga enhetliga standarder finns för implementeringen av denna. Dessutom anses underskattning leda till dåliga beslut lika ofta som överskattning.⁹¹ Försiktighetsprincip kritiseras även för att den inte fokuserar på faktiska händelser utan på rädslan att inte överskatta tillgångar och vinst. Detta förfarande har t o m blivit ett vedertaget bruk i redovisningen som kan utnyttas i missledande information⁹².

⁸⁶ Thorell (1999), s. 26

⁸⁷ Hendriksen, Van Breda (1992), s. 148-149

⁸⁸ Schroeder, Clark (1998), s. 102

⁸⁹ Artsberg (1992), s.100

⁹⁰ Thorell (1999), s. 26

⁹¹ Hendriksen, Van Breda (1991), s. 149

⁹² Kam (1986), s. 220

6 Tillgångskonceptet

I detta kapitel kommer vi att ta upp de mest omtalade tillgångskoncept som har presenterats hittills. Vi börjar kapitlet med att återge den kritik som riktas mot FASBs tillgångsdefinition. Därefter kommer vi att presentera de olika synsätten på tillgångar genom att återge det som har skrivits om de fyra kriterierna som ingår i FASBs tillgångsdefinition. Detta kapitel hjälper oss att analysera leasing utifrån tillgångsdefinitionen, och ligger till grund för analysen.

6.1 Introduktion till tillgångskonceptet

Enligt FASBs referensram är tillgångar redovisningens mest fundamentala beståndsdelar. Skulder är definierade som icke-tillgångar, medan eget kapital definieras som tillgångar minus skulder samt det omfattande resultatet och dess komponenter (inkomster, utgifter, vinster och förluster) definieras som en förändring av eget kapital eller netto tillgångar. Därför skall alla övriga redovisningskomponenter härledas från tillgångskonceptet. FASBs grundläggande prioritet är att definiera tillgångar på ett entydigt sätt.⁹³

6.2 Kritik mot FASBs tillgångsdefinition

Som det har tidigare visats i problemdiskussionen kritiseras FASBs tillgångsdefinition av Walter Scheutze. Enligt Scheutze gör FASBs tillgångsdefinition inte den tillräckliga avgränsningen mellan tillgångar och utgifter, och används därför till att rättfärdiga tillgångsidentifieringen som i liten grad är relevant för bestämmandet av företagets finansiella ställning. Fisher anser att en klarare avgränsning mellan tillgångar och utgifter vore möjlig om man definierade tillgångar som äganderätt.⁹⁴

I början av utbyggandet av FASBs referensram övervägdes en tillgångsdefinition baserad på äganderätten, men till slut övergavs detta tänkande till förmån för de framtida ekonomiska fördelarna. Olyckligtvis binder denna definition ihop tillgångskonceptet till

⁹³ Schroeder, Clark (1998), s. 233

⁹⁴ Scheutze (2001), s. 12

matchningskostnadskonceptet (med intäkter). Detta i sin tur är oförrenligt med tillgång/skuld synsättet antaget av FASBs referensram. Genom att definiera tillgångar som framtida ekonomiska fördelar d v s framtida flöden (flows), menar FASB att tillgångar är förmodade flöden, eller kostnader som förväntas att bli erhållna från framtida intäkter, kassaflöden (cash flows). Detta är i sig ett matchningskoncept.⁹⁵

FASBs tillgångsdefinition är behäftad med tre huvudsakliga svagheter. Den första bristen beror på att termen ekonomiska fördelar kan antingen förstås utifrån finansiell innebörd eller icke-finansiell innebörd. Utifrån den finansiella tolkningen, är ekonomiska fördelar framtida kassaflöden. Medan enligt den icke-finansiella tolkningen betyder de ekonomiska fördelarna en rätt att nyttja förmögenheten (uses of wealth) eller förmögenheternas tjänsteförmåga (services). Den finansiella tolkningen innebär att kostnader aktiveras i balansräkningen som tillgångar om de förväntade kassaflöden förknippade med utgifter (utbetalningar) är tillräckliga som kostnadsersättning. Således beror tillgångsdefinitionen på de förflutna kassautflöden som förknippas med framtida kassainflöden. Det finansiella synsättet på ekonomiska fördelar leder då till att tillgångar som inte är nyttjanderättigheter identifieras som tillgångar. Detta i sin tur sammanblandar tillgångsdefinitionen med tillgångsmätning/värdering.⁹⁶

Definitionen brister även i empirisk innebörd därför att den blandar tillgångar (stocks) och flöden (flows). Detta uppstår genom att FASB definierar tillgångar, som är tillgångar, som framtida ekonomiska fördelar, som egentligen är händelser eller flöden. Tillgångsdefinition baserad på framtida händelser brister i empirisk stöd i den mening att framtida ekonomiska fördelar är icke- observerbara.⁹⁷

Dessutom läggs tyngdpunkten i definitionen på de ekonomiska egenskaperna hellre än de legala egenskaperna av tillgången. Denna definition inriktar sig på fördelar utav en förmögenhet istället för rättigheter till att använda denna förmögenhet.⁹⁸ Problemet med FASBs tillgångsdefinition beror inte på att äganderätten utelämnas från tillgångskategorin utan att definitionen accepterar saker som inte är äganderätten. Detta leder till att uppskjutna kostnader aktiveras i balansräkningen som tillgångar bara för att de förmodas att bringa framtida ekonomiska fördelar.

⁹⁵ Schroeder, Clark (1998), s. 234

⁹⁶ Schroeder, Clark (1998), s. 237-238

⁹⁷ Schroeder, Clark (1998), s. 238

⁹⁸ Schroeder, Clark (1998), s. 239

6.3 Tillgångsdefinitionens kriterier

Nedan presenteras utöver FASBs tillgångsdefinition, vilken presenterades i kapitel 4, olika författares syn på tillgångskonceptet och dess olika kriterier.

6.3.1 Ijiris tillgångskoncept

I vår ekonomiska värld, där privat ägande av ekonomiska resurser eller resurser i övrigt är en grundprincip, blir således den ekonomiska enhetens mål att öka sina egna resurser. Därför måste redovisningsmässiga mätningmetoder först och främst identifiera de av företaget ägda resurser. Tidigare i uppsatsen har vi nämnt att enligt den nuvarande redovisningen är den legala äganderätten inte det enda kriteriet som används för att bestämma huruvida resurser ska redovisas som tillgångar. Därför skall sambandet mellan enheten och dess resurser utvidgas ytterligare än bara den legala formen. Det måste basera sig på något begrepp av ekonomisk kontroll. Grunderna för kontroll kan vara det legala ägandet (den starkaste formen) eller kontraktsrättsliga rättigheter (leasade egendom), majoritets ägande (som i konsolidering) eller organisatorisk auktoritet (divisionens redovisning).⁹⁹

Enligt Ijiri är tillgångar sådana resurser som är under kontroll. Vidare gör han en indelning på positiva resurser (tillgångar) och negativa resurser (skulder). Så som det finns positiva och negativa resurser finns det även en positiv och negativ kontroll. Dessutom talar han om en framtida negativ och positiv kontroll och en nuvarande positiv kontroll.¹⁰⁰ Således finns det tre sorters tillgångar. Nuvarande tillgångar är resurser som aktuellt är under enhetens kontroll. Framtida positiva tillgångar är resurser som förväntas komma under enhetens kontroll. Framtida negativa tillgångar är resurser som förväntas bli befriade från enhetens kontroll. För att kunna fastställa resurser är det nödvändigt att definiera klassificeringskriterier för att sedan avgöra om resurser är under kontroll eller inte. Dessa kontrollkriterier fastställer om förutsedda intäkter eller utbetalningar av resurser borde identifieras som framtida (positiva eller negativa) tillgångar.¹⁰¹

Kontroll över resurser betyder ungefärligt makten att utnyttja eller avyttra resurser. Om kontroll betraktas som ett fundamentalt koncept när det gäller fastställandet av vilka resurser som ska redovisas kan vi definiera enheten som en identifierbar enhet berättigad att kontrollera resurser. Som vi nämnt tidigare finns det två typer av kontroll, den negativa och den positiva. Varje resurs kan antingen vara under en positiv kontroll, en negativ kontroll eller inte alls vara under någon kontroll. Syftet med denna mätningmetod blir således ett sätt att bestämma vilka resurser som är under enhetens kontroll.¹⁰²

⁹⁹ Ijiri (1975), s. 51

¹⁰⁰ Ijiri (1975), s. 6

¹⁰¹ Ijiri (1975), s. 66

¹⁰² Ijiri (1975), s. 52

Resurser kan mycket väl definieras på enhetens målsgrunder och kontrollkoncept. Det betyder att resurser måste vara användbara. Men användbarhet som sådan är inte en tillfredsställande orsak för en enhet att inneha resursen under sin kontroll. Objektet måste dessutom vara av en sällsynt art. Den ekonomiska enheten har förutom kontroll även ansvar för sina resurser. Vanligtvis är enhetens makt till kontroll över resurserna tillhandahållen av någon annan som sedan i utbyte kräver att enheten redovisar de resurser som står under enhetens kontroll. Därav kan ansvar och kontroll tänkas som två sidor av ett mynt. Dock kan det finnas situationer i praktiken då kontroll kan existera utan ansvar och tvärtom. Ijiri påpekar även hur viktigt det är att som enhet inneha något bevis på hur resurser hamnade under dennes kontroll, eftersom detta är en avgörande faktor som fastställer resursers faktiska existens. Resursens fysiska existens är oftast svår att verifiera. Därför är det viktigt att inneha ett annat kontrollbevis.¹⁰³

6.3.2 Tillgångskonceptet enligt Sprouse och Moonitz

Sprouse och Moonitz definierar tillgångskonceptet som följande: en tillgång representerar framtida förväntade ekonomiska fördelar, rätten som har förvärvats från företaget som ett resultat av nuvarande eller tidigare transaktioner. Orden *framtida och förväntade* är med som begrepp för att uppmärksamma att en viss osäkerhet är med i alla tillgångar, med hänsyn tagen till de faktiska framträdande fördelarna. Osäkerheten kan vara minimal, men även betydande i fall med immateriella tillgångar.¹⁰⁴

Ordet *ekonomiska* används för att indikera att fördelarna i fråga är knappa och därför innehar ett utbytesvärde antingen nu eller i framtiden. Fördelarna som konstituerar det väsentliga elementet i tillgången behöver inte vara värt mycket, exempelvis om kostnaderna för tillverkning av produkten överstiger vinsten som den genererar. Dock kan högkostnadsresurser ändå vara en ekonomisk resurs och därmed kvalificeras som en tillgång.¹⁰⁵

Termen *transaktion* i konceptet refererar till den stunden då tillgången kom till företaget, och *nuvarande eller tidigare* används för att exkludera framtida. Ett exempel på nuvarande är en tillgång som redan befinner sig hos leasingtagaren och är i bruk, till skillnad från en tillgång som planeras att ta i bruk om ett år. Detta är då en budgeterad tillgång och representerar inte en existerande sådan.¹⁰⁶

Sprouse och Moonitz menar att förmågan att prestera framtida ekonomiska fördelar är det som gör en resurs värdefull. De flesta tillgångar är begränsade till att prestera en viss ekonomisk kvantitet, eller är tillgången begränsad till en viss tid att prestera ekonomiskt. När

¹⁰³ Ijiri (1975), s. 52

¹⁰⁴ Sprouse, Moonitz (1962), s. 20

¹⁰⁵ Ibid

¹⁰⁶ Ibid

tillgången inte kan prestera mer eller när tiden har förgått, har statusen som en tillgång upphört.¹⁰⁷

Ett företag kan behålla en tillgång som inte verkar ha någon ekonomisk prestation, men som kan ges ett nytt ekonomiskt liv genom exempelvis en reparation. Om tillgången kräver sådant underhåll kan dess ekonomiska användbarhet och värde upphöra vid varje sådan period. Ett exempel kan visas genom följande: en maskin fungerar inte men kan lagas för en summa och då producera igen. Maskinen har ett nettovärde innan reparationen om noll men är fortfarande kapabel att prestera till ett pris. Dock i de flesta fall ska fördelarna företaget får av vad maskinen presterar vara högre än det pris man måste betala för att produkterna ska tillverkas. Produkten får då ett positivt värde.¹⁰⁸

Enligt Sprouse och Moonitz är existensen av en tillgång oberoende av syftet som den var tänkt att används till. Därför skall alla företags tillgångar aktiveras i de finansiella rapporterna.

6.3.3 Fishers tillgångsteori

Fisher fokuserar i sin tillgångsteori på definitionen av kapital och inkomst och deras värde delar som kapitalvärde och inkomstvärde. Teorin består av två huvuddelar, förmögenhetskonceptet och ägandekonceptet. Förmögenheten definieras som materiella objekt som ägs av människor däri även människorna omfattas. Vidare inkluderas i förmögenheten förmögenhetsstockar vid en bestämd tid d v s kapital och förmögenhetsflöde under en period. Förmögenhetstjänster är användning av förmögenheten eller åstadkomna önskvärda förändringar. Dessa förmögenhetstjänster är enligt Fisher inkomst genererad från kapitalet.

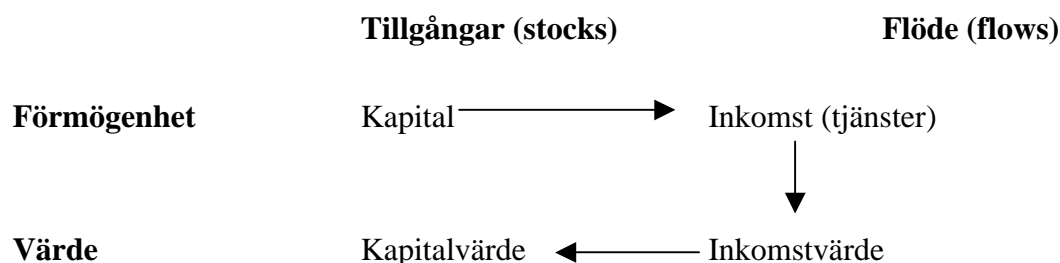
Ägande definieras som en rätt att använda förmögenheten. Denna rätt är enligt Fisher en juridisk term som sammanför de ekonomiska och legala relationerna. Han definierar rätten att använda en del av förmögenheten som en frihet, sanktionerad av lagen och samhället, att åtnjuta förmögenhetstjänsterna. Eftersom dessa förmögenhetstjänster alltid är framtida tjänster och framtiden är osäker, kan ägande definieras som rätt till en möjlighet att erhålla alla eller en del av förmögenhetstjänsterna. Förmögenhet och ägande är i Fishers system samexisterande. Medan förmögenheten innebär ägande av konkreta saker, är ägandet en abstrakt äganderätt. Detta innebär vidare att den ena medför till den andra. När det gäller förmögenheten förbinder Fisher denna med välståndet av samhället i allmänhet, och ägandet med välståndet av individerna i samhället. Detta leder till att, eftersom förmögenheten och ägandet är samexisterande, välståndet av hela samhället bestäms genom att summera alla delar av förmögenheten eller alla individers ägandevärde.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Sprouse, Moonitz (1962), s. 21

¹⁰⁸ Ibid

¹⁰⁹ Samuelson (1997), s. 149

Förmögenhetsvärde kan enkelt uttryckas som priset gånger kvantitet. Förmögenhetstjänster kan värderas direkt genom priset på tjänsterna eller indirekt genom priset på det underliggande kapitalet. Kapitalvärde kan i sin tur uppskattas genom diskontering av värdet av det förväntade tjänstflödet från kapitalet. Slutligen härleds kapitalvärde från inkomsten och inkomsten härleds i sin tur från kapital. Denna relation kan illustreras på följande sätt:

Källa: Samuelson (1997)

Tillgångar är lika med ägande och representerar rätten till kapital och inkomst (förmögenhetstjänster) enligt Fischer. Ägandet är en "baksida" av förmögenheten och kan urskiljas från förmögenhetsvärdet genom dess kvantitet gånger priset. Tillgångar är abstrakta rättigheter som kan utbytas och tillgångsvärde representerar den monetära delen av äganderätten. Enligt Samuelson har tillgångsdefinitionen två fundamentala komponenter. Den ena är de ekonomiska eller tekniska egenskaperna och den andra är de komponenterna som identifierar tillgångarnas legala (ägande) egenskaper. I Fishers tillgångsdefinition framhävs framförallt de legala (ägande) egenskaperna. I FASBs tillgångsdefinition däremot framhävs enligt Samuelson först och främst de ekonomiska egenskaperna, men samtidigt inkluderas de legala egenskaperna genom kontrollkriteriet till följd av inträffade händelser.¹¹⁰

Enligt Samuelson kan relevans, pålitlighet och jämförbarhet av den finansiella rapporteringen förbättras om alla tillgångar representerar äganderätten. Ett företags äganderätt följer med de ekonomiska aktiviteterna i framtiden. Dessa äganderätter kan bl a utbytas mot kontanter, utnyttjas för att betala de underliggande skulder och användas för en vidare produktion.¹¹¹

¹¹⁰ Samuelson (1997), s. 150

¹¹¹ Samuelson (1997), s. 153

7 G4+1-gruppens rapport

Detta kapitel kommer att precisera de frågor och kapitel ifrån G4+1-gruppens rapport, som vi har valt att basera vår uppsats på. Frågorna som tas upp är fråga 1 och 4, och kapitlena 1 och 3 angående tillgångskriteriet. Därefter presenteras de av oss utvalda remissvaren till rapporten till det vi skrivit om.

7.1 G4+1-gruppen

Det första förslaget från G4+1-gruppen "Accounting for Leases: A New Approach" utkom 1996. Förslaget diskuterar den nuvarande leasingens brister och ger en ny vägledning hur svagheter skall övervinnas. I detta förslag skall det materiella som går under leasing, och som kan klassas som en tillgång respektive skuld, också finnas med som detta i leasingtagarens finansiella rapport.

Uppföljningen till förslaget från 1996 kom ut i december 1999, och då presenterade ASB rapporten "Leases: Implementation of a New Approach", vilket även G4+1-gruppen hade utvecklat. Rapporten föreslog en ny leasingredovisning där all leasing skall redovisas i företagets finansiella rapporter, och den undersökte existensen av tillgångar och skulder hos leasingtagaren och leasinggivaren. Rapporten föreslår att när leasingen uppstår skall leasingtagaren ta upp den till det verkliga värdet av dess nytta som tillförs verksamheten, därefter skall det redovisas som en fast tillgång med tillkommande skuld. Leasinggivaren skall redovisa de betalningar, från tillgången samt ränta, som erhålls som en separat tillgång. Till denna rapport finns frågor som G4+1-gruppen bjuder in till diskussion. De frågor vi har valt att se närmare på redovisas nedan.

7.2 Förslaget till ny redovisning

Rapporten från G4+1-gruppen pekar på att de underliggande skälen till varför rapporten utformades är att särskiljandet mellan finansiell och operationell leasing anses som godtycklig. Tillgångar och skulder skall redovisas i början av leasingperioden och leasinggivaren skall redovisa finansiella tillgångar separat. Den sistnämnda frågan kommer vi

inte att ta upp eftersom vi inriktar oss på leasingtagarens redovisning. Rapporten från år 1999 är indelad i 3 olika segment: executory contract, leasingtagarens redovisning av leasing till verkligt värde och i början av leasingperioden, och som vi nämnde innan att leasinggivaren skall redovisa finansiella tillgångar separat. Det är den andra kategorin vi kommer att gå närmre in på angående leasingtagarens redovisning.

Frågorna presenteras nedan, vilka vi valt att grunda vår empiri på:

Fråga 1: "Chapter 1 sets out the deficiencies of existing standards for leases and the problem associated with an arbitrary distinction between different types of leases. Do you agree that standard-setters should aim to develop a single accounting method that can be applied to leases of all kind?"

Fråga 4: "Do you agree with the Group's recommendations related to lessee accounting in Chapter 3 that:

- Assets and liabilities should be recognised by a lessee in relation to the rights and obligations conveyed by a lease when the lessor has substantially performed its obligations to provide the lessee with access to the leased property for the lease term?
- The objective should be to record, at the beginning of the lease term, the fair value and obligations that are conveyed by the lease?
- The fair value of the rights obtained by a lessee cannot be less than the present value of the minimum payments required by the lease (assuming that the lease is negotiated on an arm's-length basis)?

7.2.1 Kapitel 1, fråga 1

Detta avsnitt bygger på kapitel 1 (sidorna 1-6) i G4+1 Position Paper: Leases: Implementation of a new approach från år 2000.

Som det ser ut idag inom leasingområdet, går det en grundläggande gränsdragning mellan finansiell och operationell leasing. Redovisningen sker också i form av en förvärvande tillgång och en matchande skuld av leasingtagaren. Dock karakteriseras finansiell leasing som liknande ett köp och därför reflekteras leasingtagarens kostnader som avskrivningar och finansiella kostnader.

Leasing som inte överför alla risker och de ekonomiska fördelarna såsom finansiell leasing gör, betraktas då som operationell leasing. Leasingtagaren redovisar då ingen tillgång eller skuld i balansräkningen, och ur dennas synvinkel behandlas det som ett kontrakt för vad den uthyrda utrustningen presterar för leasingtagaren. Sett ur detta "risk och ekonomiska fördelar perspektiv", kan två kontrakt vara ekonomiskt lika, men redovisas väldigt olika i de

finansiella rapporterna p g a att den ena är finansiell och det andra operationell leasing.

Redan i den förberedande rapporten 1996, tog man upp denna ”allt eller inget” principen. Om en tillgång klassificeras till 91% skall leasingtagaren aktivera hela tillgången i balansräkningen, och inget om 89% överförs av tillgången. Detta kan tyckas märkligt, speciellt då värderingen bygger på bedömningar, som ibland är svårbedömda och subjektiva, huruvida vilket som skall tillhöra vilken kategori. Rapporten från 1996 rekommenderade en fokusering på tillgångar och skulder som uppkom i samband med leasing, i stället för den existerande standarden ”väsentligen all risk och ekonomiska fördelar”.

I rapporten från 1999 går gruppen mer in på djupet och föreslår en ny redovisningsstandard som skulle ersätta den finansiella och operationella leasingen. Gruppen anser att detta skulle reflektera skillnaderna i den ekonomiska resursen som kontrolleras av leasingtagaren på ett mer trovärdigt sätt. Tankarna grundar sig på synsättet att den finansiella rapporten skall ge användbar information till investerare och andra som kommer att använda sig av den vid ekonomiska beslut. En organisations finansiella ställning skall visa de resurser de kontrollerar och deras kapacitet till att anpassa sig till förändringar, och detta skall kunna utläsas av de som kräver denna information. För att denna information skall vara användbar är jämförbarhet ett viktigt kriterium.

Den finansiella rapporten från verksamheten omfattar bl a dess resurser som den kontrollerar och resursernas karaktär. En tillgång definieras då som en resurs eller en rätt från vilken framtida ekonomiska fördelar förväntas att erhållas. En skuld definieras som ett åtagande att överföra ekonomiska fördelar. Om man skall applicera dessa definitioner på leasing, så menar G4+1-gruppen att all leasing tillhandahåller en tillgång, d v s en rätt att använda egendomen. Skulden är de obligatoriska betalningarna för leasingen. Detta redovisningssätt resulterar i att leasingen inte alltid redovisas till fullt värde, utan bara för den ekonomiska resursen leasingtagaren kontrollerar.

Tillgången som uppstår vid leasing är också annorlunda än om tillgången skulle vara ägd. Leasingtagaren kan ju bara använda tillgången på det sättet som är överenskommet i leasingavtalet, och har vanligtvis ingen rätt att avyttra den. Däremot genom rätten till att använda leasingföremålet uppstår det ekonomiska fördelar som kontrolleras av leasingtagaren.

Vissa har föreslagit att problemen med risker och förmåner, kan lösas med ett kvalitetstest eller att sänka kriterierna för finansiell leasing. Gruppen rekommenderar däremot ingen sådan lösning. De menar på att det skapar godtyckliga distinktioner som resulterar i att liknande transaktioner blir redovisade på olika sätt. Detta blir då inkonsekvent med det moderna konceptet för redovisningsstandards p g a att materiella tillgångar och skulder utelämnas.

Gruppens förslag anmärker också på att leasing är en väldigt flexibel form av finansiering,

och att risker och förmåner kan delas upp mellan parterna på många olika sätt. Fokuseringen ligger på att identifiera tillgångar och skulder under leasingavtalet genom att använda principer som konsekvent går att tillämpa på alla typer av leasing. På så sätt skall man reducera alla nödvändiga subjektiva värderingar. Denna redovisning skulle visa på olika summor av tillgångar och skulder för olika leasingavtal hos leasingtagaren för att reflektera skillnaderna på de erhållna rätterna och skulderna som uppstår. Liknande belopp skulle då däremot rapporteras vid liknande leasingavtal. Dessa reflektioner under olika förhållande vid leasing skulle göra redovisningen mer tydlig, när leasingredovisningen inte skulle resultera i stora skillnader i de finansiella rapporterna. Jämförbarheten skulle då också öka menar gruppen.

Under den senare tiden har en kapitalisering av operationell leasing fått stöd av akademiker och analytiker. De har kommit fram till att det inte hjälper något att skilja finansiell och operationell leasing åt eftersom det ger en otydlig bild av den ekonomiska verkligheten. Bättre information skulle erhållas genom en kapitalisering, och även en minskning av kostnaderna skulle uppnås när de nödvändiga uträkningarna bara skulle behövas göras en gång.

7.2.2 Kapitel 3, fråga 4

Avsnittet nedan bygger på vad som återfinns i kapitel 3 (sidorna 21-27) i G4+1 Position Paper: Leases: Implementation of a new approach.

De generella principerna inom ramverket som gäller för leasingtagarens tillgångar och skulder kan ställas i ett par olika frågor:

- Vilken rätt erhåller leasingtagaren under avtalet och möter de definitionen för en tillgång?
- Vilka åtagande innehar leasingtagaren under avtalet och uppfyller de definitionen för en skuld?
- Om tillgångar och skulder uppstår från leasingen, hur skall de då mätas?

Gruppen innehar synsättet att de flesta leasingavtal ger leasingtagaren en rätt eller tillgång till framtida ekonomiska fördelar som de kan kontrollera, och åtagande som de måste fullgöra. Leasingtagarens rätt omfattar rätten till att använda den leasade egendomen under en begränsad tid. Leasingtillgången som tas upp i leasingtagarens balansräkning representerar en rätt till egendom och kontroll över framtida ekonomiska fördelar och inte en äganderätt på den underliggande fysiska egendomen. Under leasingavtalet har leasingtagaren vanligtvis nyttjanderätt till den leasade egendomen, och därför innehar leasingtagaren kontroll över de ekonomiska fördelarna väl när den leasade egendomen är levererad till denne.

Tillgångsdefinitionen som G4+1-gruppen ansluter sig till är den enligt "conceptual framework" som lyder enligt följande:

- Det är troligt att framtida ekonomiska fördelar, kopplade till den leasade egendomen, kommer att strömma in till verksamheten
- Den har ett värde som kan mätas trovärdigt.

När det är bestämt att leasing medför en rätt för leasingtagaren som möter definitionen på en tillgång, är det högst osannolikt att det ovanstående kriteriet inte skulle uppfyllas enligt G4+1-gruppen. Det initiala värdet på denna tillgång kan normalt uppskattas i förhållande till åtagandena som leasingtagaren antas ha under avtalet. På detta sätt står rätten och åtagandena i förhållande till varandra, och de bör därför beaktas tillsammans. På många sätt reflekterar leasingredovisningen enligt detta sätt ett köp av leasingtagaren av ett ekonomiskt intresse i den leasade egendomen.

Enligt principerna från IAS 37, Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets, definierar gruppen en skuld som ett nuvarande åtagande för verksamheten som resultat av tidigare händelser. En skuld uppstår om:

- Det är troligt att en transaktion av ekonomiska fördelar kommer att krävas för att fastställa skulden
- En trovärdig uppskattning kan göras av summan av åtagandena.

På samma sätt som beskrivits tidigare för en tillgång, så är leveransen till leasingtagaren händelsen som ger ett nuvarande åtagande att betala hyra och liknande avgifter till leasinggivaren. Fram till leveransen har leasingtagaren varken en tillgång eller en skuld, utan skall då behandlas som ett kontrakt av köpta varor som inte har blivit levererade än.

Vid en mätning när en tillgång uppstår, förutsatt "arms-length parties", skall kostnader normalt mätas med det verkliga värdet. På samma sätt menar G4+1-gruppen att en tillgång skall värderas inom leasing. Objektet skall värderas på ett konsekvent sätt, d v s de rättigheter och skyldighet som förknippas med leasingen skall värderas direkt vid leasingavtalets början. När utrustningen är levererad skall alltså leasingtagaren redovisa en tillgång och skuld som är värderade till nuvärdet av de betalningarna under de antal år de skall leasa. Skulden är det nuvarande åtagandet som skapas av leasingavtalet. Tillgången representerar det verkliga värdet av rätten till att använda utrustningen för x antal år och bara under denna tid. G4+1-gruppen anser att leasingtagarens rätt till utrustningen är relaterad endast till en del av den ekonomiska livstiden. Det verkliga värdet av leasingtagarens rätt kan inte vara mindre än nuvärdet av minimibetalningarna som krävs av leasinguthyraren. Skyldigheten att vid leasingtidens slut återlämna leasingobjektet, skall det enligt G4+1-gruppen inte ses som en skyldighet att överföra de ekonomiska fördelarna för värdet av leasingobjektet. Detta eftersom de ekonomiska fördelarna förknippade med leasingobjektet inte överfördes till leasingtagaren

från början d v s det som överförs är endast själva objektet. Skillnader skall göras jämfört med ett ägandeskap och redovisningen av leasing skall inte försöka att göra transaktioner lika som inte är lika. Gruppens rekommendation är att redovisning av leasing skall reflektera skillnader mellan leasing och ett ägandeskap.

7.3 Remissvaren

CL 2, Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR)

FAR stödjer förslaget till en ny redovisning och principerna i rapporten att vid förvärvandet redovisa en tillgång och vid skuldsättningen en skuld. De håller också med om att distinktionen mellan finansiell och operationell leasing inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Dock ifrågasätter de flertalet punkter och menar på att om förslaget träder ikraft, som det ser ut för tillfället, kommer leasingredovisningen bli lika problematisk som den är idag.

FAR anser i enlighet med rapporten att leasingtagaren skall ta upp en tillgång när leasinggivaren i all väsentlighet har försett leasingtagaren med tillgången. Dock skall man ta med i beräkningarna en motbevisning när det är troligt att en leasing kan förlängas, såvida det inte klart kan visas att den inte kan förlängas. Vidare anser FAR att det kommer att vara relativt enkelt att omorganisera leasing så att det blir en immateriell tillgång, trots att leasingen egentligen består av ett intresse i en egendom. De tror i stället på att fokusera på den förvärvade tillgången och inte på minimibetalningarna.

CL 5, Andersen

Andersen anser att det är väldigt ovanligt att både fokusera på tillgången och skulden inom redovisning. I den nuvarande redovisningen tar man sikte på ett element, exempelvis på att tillkännagiva och mäta tillgången, och därefter ta itu med konsekvenserna. Dubbelseendet i den nya rapporten kommer att resultera i en redovisning som blir annorlunda än en fokusering på en aspekt. De håller med om att båda metoderna kan leda till samma resultat i teorin, men att det inte fungerar i praktiken p g a ett tuffare synsätt för definitionen av en tillgång och förmågan att kunna spela ut olika aspekter på definitionerna tillgång och skuld.

Andersen håller inte med om beräkningen av leasingtagarens tillgång och skuld. De anser i stället att beloppet som skall tas upp är nuvärdet av minimibetalningarna inkluderat med ett eventuellt köp eller en förlängning. De föredrar en minimileasingbetalning som är definierad i likhet med IAS 17, vilket är en betalning som leasingtagaren kan bli krävd på att betala under leasingavtalet och liknande avgifter som periodiska betalningar som kan komma på tal om leasingtagaren inte köper eller förlänger avtalet. Ett förmånligt köp och förlängningar som

innebär förmånliga leasingavgifter, bör också ingå i avtalet.

Från ett risk-, belönings- och kontrollperspektiv är skillnaden liten för leasingtagaren om ett leasingavtal gäller för ett år till fullt restvärde och en köpoption i slutet av avtalet eller för en långsiktig leasing för resten av tillgångens ekonomiska livstid. Dock skulle rapporten behandla dessa alternativ relativt olika i balansräkningen. Rekommendationen ovan skulle då svara på detta alternativ.

CL 7, The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)

ACCA anser att tillgångskaraktären som skulle erkännas under någon av standarderna i rapporten måste tänkas över. Från att gå från en "väsentligen all risk" nivå, betyder det att rätten som skapas liknar allt mindre en ägd fast materiell tillgång utan mer en immateriell. Tillgångens finansiella flexibilitet kan bli väldigt olik i jämförelse med andra materiella fasta egendomar, exempelvis oförmågan att kunna sälja tillgången eller använda den som en säkerhet för ett lån.

CL 10, IATA Financial Committee

IATA Financial Committee är inte helt säkra på att den nya rapporten skulle ta bort de subjektiva värderingarna, vilka idag behövs för att klassificera vilken leasingform en tillgång skall ha. För att bestämma de belopp som skall vara med i balansräkningen, under båda formerna, behövs det beslut om huruvida transaktionen är en leasing eller inte, varaktigheten på leasingen och hur stora betalningarna för den leasade tillgången skall vara. En implementering av rapporten skulle inte ta bort dessa beslut som har en direkt påverkan på balansräkningen. De menar t o m på att det skulle skapa ännu fler tillfälle för manipulering av leasingens tillgångar och skulder. De anser även att det inte är helt klart vad rapporten vill uppnå när de påpekar att risk- och belöningsystemet är inkonsekvent, utan IATA anser att rapporten måste ta detta i beaktande.

CL 14, Merill Lynch

Merill Lynch kommer in på kriteriet kontroll på en tillgång. De skriver att rapporten antar att leasingtagarens leasing av en tillgång överför någon sorts tillgång till leasingtagaren från leasinggivaren. Leasingtagarens användning av den leasade tillgången saknar elementet kontroll. Typiskt sett kan inte leasingtagaren göra någon förbättring, sälja eller hyra ut den leasade tillgången utan att det står skrivet i avtalet. Dessa restriktioner urholkar konceptet i kontrollkriteriet hos leasingtagaren.

CL 17 Raad vor Jaarverslaggeving (Council for Annual Reporting) (RJ) (Netherland)

RJ instämmer med rapportens kritik när det gäller klassificering och redovisning av leasingavtal, speciellt de avtalen som är till större del finansiella men klassificeras som operationella. De anser däremot inte att man skall övergå från gällande ”risker och fördelar” till rättigheter och skyldigheter. Enligt RJ innebär inte rätten att använda en tillgång under det operationella avtalet att leasingtagaren automatiskt får kontroll över tillgången. Rätten att använda den leasade tillgången beror framförallt på avtalets utformning. Vidare åtar sig leasingtagaren inga risker och åtnjuter inga fördelar av den leasade tillgången som kan uppstå vid en värdeökning.

Leasingtagarens skyldigheter består i de kostnader som redovisas över resultaträkningen. Denna skyldighet kan inte klassificeras som en skuld då den inte har uppkommit som resultat av en redan inträffad händelse. Vid avtalets ingående har leasingtagaren skyldighet att betala de framtida hyresavgifterna och skulden uppstår under den tiden leasingtagaren använder tillgången. Balansräkningen skall därför återge bara de tillgångar som företaget kan kontrollera och de skulder som redan har inträffat.

CL 18, Canadian Finance and Leasing Association (CFLA)

Enligt CFLA kan inte en redovisningsmetod för leasingavtal omfatta den ekonomiska innebörden för alla leasingavtal som finns på marknaden idag. Kritiken riktas även mot den önskan i rapporten att förenkla dagens leasingredovisning. Förenklingen av leasingredovisning kommer i konflikt med den komplexa leasingformen eftersom utformningen av varje leasingavtal beror på leasingtagarens och leasinggivarens specifika villkor. CFLA anser även att klassificeringen av ett operationellt avtal med tanke på risker och fördelar i avtalet, ger läsaren av den ekonomiska informationen bättre förståelse för företagets ekonomiska ställning. Adekvata notupplysningar ger möjlighet till en mer rättvisande värdering av de framtida åtagandena enligt avtalet.

CL 21, ABN AMRO Lease Holding (Netherlands)

ABN AMRO ifrågasätter övergången från risker och fördelar till tillgångar och skulder när det gäller klassificering av ett leasingavtal. De anser även att en klassificering baserad på risker och fördelar i ett avtal stämmer bättre överens med IASBs referensram. De föreslår därför en vidare utveckling av de gällande reglerna istället för införande av nya. Redovisning av leasingavtalen som tillgångar och skulder bör baseras på den ekonomiska innebörden av transaktionen snarare än på den legala formen.

CL 26, Australia and New Zealand Banking Group (Australia)

Australia Group instämmer med G4+1-gruppens rapport att redovisa leasingavtalen som tillgångar och skulder, men bara då alla tillgångs- och skuldkriterier är uppfyllda. De anser att rapporten saknar en vidare förklaring av de villkor som bör vara uppfyllda för att ett leasingavtal skall redovisas som en tillgång. Till skillnad från G4+1-gruppens rapport, innehåller de gällande reglerna en vägledning av tillgångskriterierna.

G4+1-gruppens rapport anger kontroll av de framtida fördelarna som villkor för redovisning av ett leasingavtal som en tillgång. Det som Australien Group saknar i rapporten är faktorer som påverkar kontrollen av de framtida fördelarna. De anser att faktorer som tillgångens ekonomiska livslängd, skyldighet att underhålla tillgången, rätt till tillgången och rätt att säga upp avtalet, måste ses över innan man kan avgöra om kontrollkriteriet är uppfyllt eller inte.

CL 29 Deloitte Touche Tohmatsu (International)

D&T är positiva till övergången från ”risker och fördelar” till rättigheter och skyldigheter vid klassificering och redovisning av ett leasingavtal. De instämmer även att dessa rättigheter och skyldigheter skall redovisas till leasingobjektets verkliga värde om en pålitlig värdering kan uppnås. Dessa skall även redovisas i balansräkningen som tillgångar och skulder. D&T anser att nuvärdet av minimileaseavgifterna kan i vissa fall inte vara en pålitlig värdering. Om det finns en öppen marknad för det leasade objektet, är marknadspriset att föredra.

Enligt D&T skall leasingavtal redovisas som tillgångar och skulder i balansräkningen eftersom samtidigt som leasingtagaren kan förfoga över det leasade objektet, får han automatiskt kontroll över denna. Han kan då erhålla framtida ekonomiska fördelar och har skyldighet att betala de hyresavgifterna under leasingperioden. D&Ts förslag till G4+1-gruppen är därför en större fokusering på utveckling av definitionen av tillgångar och skulder och inte på ”substantial performance”. Vad som är ”substantial performance” kan i många fall vara subjektivt.

7.4 Intervju med Sven-Arne Nilsson

Sven-Arne Nilsson, ekonomie doktor, är verksam på Andersen i Malmö och arbetar med redovisningsfrågor.

På frågan om finansiell och operationell leasing bör behandlas på samma sätt i redovisningen svarar Sven-Arne att de nya reglerna innebär avskaffande av de nuvarande leasingkategorierna och införande av en enda kategori. De innebär alltså inte att operationella avtal ska redovisas som finansiella. Han föreslår att värdering av de olika leasingavtalen bör

ske beroende på leasingavtalets livslängd. Sven-Arne uppfattar inte leasingklassificering som ett stort problem i praktiken men ställer sig positiv till de nya reglerna.

Kriterierna i FASBs referensram är framförallt en struktur för normgivning och är väldigt abstrakta. Den ekonomiska informationen kommer att uppfylla de kvalitativa kriterierna genom att de leasingavtal som ligger nära ”gränsen” tas upp i balansräkningen. Det uppstår alltid gränsdragningsproblem när det gäller det leasade objektet då man i redovisningen ska uppskatta den ekonomiska nyttan av objektet. Dessa kan överkommas genom att de flesta leasade objekt används i den löpande verksamheten och på så sätt har företaget kunskap om den ekonomiska nyttans storlek.

För att få svar på frågan om de nya reglerna kommer att ge en mer rättvisande bild av företagets ekonomiska ställning, är det viktigt att veta vad en rättvisande bild är. Sven-Arne hänvisar till ett rättsfall från 40-talet där man kom fram att rättvisande bild var något som var allmänt accepterat men uppfylls också om lagreglerna följs. Den nya leasingredovisningen kommer att ge en mer rättvisande bild när även leasingavtalen som ligger på gränsen mellan operationella och finansiella tas upp i balansräkningen. Med de nya reglerna kommer det att uppstå en ny möjlighet att kringgå dessa. Leasingavtal som har en kort livslängd kommer att stå utanför balansräkningen och om en option att förlänga avtalet finns vet man idag inte hur många företag kommer att ta upp leasingen som en tillgång i balansräkningen efter att avtalet förlängts.

Sven-Arne menar på att IAS 17, RR 6:99 och deras vaga utformning gör det möjligt för företag idag att kringgå reglerna. Så länge bara två parter är inblandade i avtalet är de uppkommande problemen inte så stora och avtalet redovisas på samma sätt hos de båda parterna. Enligt Sven-Arne skulle en tredje part i avtalet göra redovisningen mer komplicerat om man hade bestämt att t ex någon annan än leasingtagaren skulle köpa det leasade objektet.

Tillgångsdefinitionen enligt redovisningsteori är abstrakt och Sven-Arne menar att det inte finns någon anledning att ändra på denna definition. Genom att man enligt de nya reglerna redovisar det operationella avtalet (det avtalet med en kort livslängd enligt Sven-Arne) som en tillgång är en utvidgning av den nuvarande tillgångsdefinitionen. Det operationella avtalet är en tillgång eftersom man har kontroll över objektet under den tiden man nyttjar det. Det är viktigt att ett avtal ligger som en grund med uppställda villkor och klausuler. Man kan jämföra kontrollen av det operationella avtalet med kontrollen av det finansiella. Ett finansiellt avtal innebär också en rätt att nyttja det leasade objektet och kontrollen utvidgas endast om en uppköpsmöjlighet finns. En fråga som uppstår i samband med detta är hur viktig balansräkning är idag och om även den ska omprövas. Enligt Sven-Arne är det normgivarnas ansvar att vara tydliga i deras formuleringar. Man borde ställa krav på en konkret och tydlig definiering på leasing som antingen operationell eller finansiell i de gällande normerna.

Det är viktigt att se på leasingens definition enligt Sven-Arne, men även på varje avtals

innehåll. I RR 6:99 definieras ett leasingavtal som ett avtal enligt vilket en leasinggivare på avtalade villkor under en avtalad period ger en leasingtagare rätt att använda en tillgång i utbyte mot betalningar. Företag leasar ett materiellt objekt och detta ska aktiveras i balansräkningen.

Sven-Arne anser att en redovisningsmetod är konsekvent att använda genom att man i balansräkningen tar upp det värdet som avtalet täcker. Idag finns det många leasingavtal som redovisas som operationella men ligger väldigt nära de finansiella avtalen. En redovisningsmetod skulle leda till en mer rättvisande information om företaget. Detta gäller om man bortser från de problemen som uppstår när en option till förlängning av avtalet finns. Som ovan nämnt vet man idag inte hur dessa avtal kommer att redovisas och om företag kommer att utnyttja de föreslagna reglerna.

Med den nya redovisningen vill man införa redovisning av rättigheter och skyldigheter till skillnad från de gällande reglerna som omfattar risker och fördelar. Enlig Sven-Arne är rättigheter och skyldigheter en mer konkret återgivning av avtalet eftersom det är just dessa ett avtal innehåller d v s den ena partens rättigheter och den andras skyldigheter.

8 Analys

I detta kapitel kommer vi att analysera resultat av våra undersökningar. Vi kommer att knyta G4+1-rapporten och remissvaren till befintlig teori. Analysen följer diskussionen när en tillgång är en tillgång och hur den nya föreslagna leasingkategorin förhåller sig till den nuvarande leasingredovisningen. Kapitlet avslutas med slutsatser angående analysen.

8.1 Inledning

Efter att ha läst G4+1-rapporten och de inskickade remissvaren kan det entydigt konstateras att ingen egentligen motsätter sig faktumet att den nuvarande leasingredovisningen är otillfredsställande. Det som däremot kan märkas, är att förslaget på att skapa en helt ny redovisningsstandard som skulle ersätta den finansiella och operationella leasingen inte är uppskattad. Detta kan uttydas från de flesta remissvaren bland de organisationer som är inblandade i diskussionen om den nya leasingredovisningen. Det som väcker kritiska uttalanden är bl a det sättet man vill göra det på, nämligen klassificeringen av alla leasingavtal som tillgångar.

Enligt G4+1-gruppens rapport definieras tillgången som en resurs eller en rätt från vilken framtida ekonomiska fördelar förväntas att erhållas, medan en skuld definieras som ett åtagande att överföra ekonomiska fördelar. Vidare anser G4+1-gruppen att om dessa definitioner appliceras på leasingavtal så tillhandahåller all leasing en tillgång, d v s rätten att använda egendomen och skulden som är de obligatoriska betalningarna för leasingavtalet. G4+1-gruppen tycker därmed att de flesta leasingavtalen ger leasingtagaren rätt till, eller möjlighet, att utnyttja framtida ekonomiska fördelar som de kan kontrollera samt åtaganden som de måste fullgöra. Således innefattar den leasade tillgången en rätt till egendomen och kontroll över framtida ekonomiska fördelar. Detta eftersom leasingtagaren under leasingavtalet normalt har en nyttjanderätt till den leasade egendomen. Därmed innehar leasingtagaren kontroll över de ekonomiska fördelarna när den leasade egendomen är levererad till leasingtagaren.

Vi har haft ett kritiskt seende angående G4+1-rapporten, och försökt se de olika redovisningsalternativen ur olika synvinklar. Därför återfinns både positiv och negativ kritik mot den nuvarande och G4+1-rapportens redovisning.

8.2 När en tillgång är en tillgång

Många i remissvaren motsätter sig det ovan nämnda resonemanget eftersom de anser att operationella leasingavtal inte följer tillgångsdefinitionens klassificeringskriterier dvs resurs, kontroll, framtida ekonomiska fördelar och inträffade händelser. Kommentarer om kring kontrollkriteriet var det som bl a väckte vårt intresse. Merrill Lynch har t ex svårt att följa G4+1-gruppens resonemang avseende uttrycket: att leasinggivaren överför tillgången till leasingtagaren genom själva leasingavtalet. De pekar på vissa väsentliga restriktioner i kontrollkriteriet, nämligen det faktum att leasingtagaren inte normalt kan göra någon förbättring av det leasade objektet. Leasingtagaren kan inte heller sälja eller hyra ut den leasade tillgången om inte det är fastställt i avtalet. Ett liknande påpekande kommer från Australia Banking Group. De anser att rapporten inte framhäver faktorer som utgör kontrollkriteriet av de framtida fördelarna. Faktorer som tillgångens ekonomiska livslängd, skyldighet till underhåll, rätten till den och rätten att avyttra objektet. Dessa faktorer är av en stor betydelse för tillgångsidentifieringen med tanke på att i rapporten anges kontroll av de framtida fördelarna som villkor för redovisning av leasingavtal som en tillgång.

Remissvarens kritik mot klassificeringen av alla leasingavtal som tillgångar anser vi är delvis befogad. Denna slutsats drar vi utifrån att FASBs tillgångsdefinition är väldigt allmänt hållen angående de fyra tillgångskriterierna. Vi anser att om G4+1-gruppens kontrollkriterie ifrågasätts, då ifrågasätts samtidigt FASBs tillgångsdefinition som kanske är den riktiga orsaken till denna dispyt. Om de olika begreppen i tillgångsdefinitionen inte varit så allmänna så hade det kanske direkt varit möjligt att avgöra huruvida den leasade egendomen är en tillgång eller ej. Detta är förmodligen inte verklighetsbaserat då redovisningen är och blir allt mer allmänt hållen.

Enligt FASBs tillgångsdefinition innebär det att leasingtagaren har kontroll över de framtida ekonomiska fördelarna från den leasade egendomen och därmed är den en tillgång för leasingtagaren. Det är då inte helt fel att dra slutsatsen att kontrollkriteriet är betydelsefullt för bestämmandet av om ett leasingavtal kan klassas som en tillgång eller ej. I den diskussionen vi har tagit del av har vi märkt att det finns svårigheter att acceptera kapitaliseringen av utgifter i de fall den legala äganderätten saknas, som i leasingen. I detta sammanhang bör nämnas att den legala äganderätten enligt den nuvarande redovisningen, inte längre är det enda kriteriet som används för att bestämma huruvida resurser skall redovisas eller ej. Därför blir den ekonomiska kontrollen av företagets resurser en mycket väsentlig faktor. Kontroll som sådan kan antingen baseras på det legala ägandet som fortfarande onekligen är den starkaste

kontrollformen eller så kan kontrollen vara grundad på kontraktsrättsliga rättigheter som i leasingfallet. Fisher anger i sin tillgångsteori att äganderätten innebär rätt att använda förmögenheten, i vårt fall leasingobjektet och en möjlighet att erhålla framtida förmögenhetstjänsterna, de framtida fördelarna som leasingtagaren kan ta del av. Vi kan därför konstatera att även om leasingtagaren i laglig mening inte äger det leasade objektet har han en rätt till objektet som om han hade ägt detta. Dock grundar sig kontrollen över det leasade objektet som leasingtagaren erhåller på det underliggande leasingavtalet.

Enligt Ijiris koncept är tillgångar sådana resurser som är under den ekonomiska enhetens kontroll. Med kontroll menar han makten att utnyttja eller avyttra resurser. Denna makt/kontroll, som vi tidigare nämnt i uppsatsen, kan inta tre former. En enhet kan aktuellt inneha tillgångar, den kan få makten över tillgångarna och den kan även mista sin makt över tillgångarna. Om man applicerar G4+1-gruppens föreslagna leasingredovisning på Ijiris tillgångskoncept, så kan slutsatsen dras att den leasade egendomen kan vara en tillgång. Med detta menar vi att när leasinggivaren överför tillgången till leasingtagaren så erhåller denne nyttjanderätt över egendomen, d v s den nuvarande positiva kontrollen. Nyttjanderätten innebär i sin tur att leasingtagaren automatiskt erhåller makten till de framtida ekonomiska fördelarna från den leasade egendomen som leasingtagaren för tillfället nyttjar. Ijiri skulle kalla det för den framtida positiva kontrollen.

G4+1-rapporten grundar sin tillgångsdefinition på redovisningens referensram. Denna definition har i redovisningsteori blivit kritiserad eftersom tyngdpunkten läggs på de ekonomiska egenskaperna hellre än på de legala egenskaperna av tillgången. FASBs definition inriktar sig på fördelarna av en förmögenhet istället för rättigheter till att använda denna förmögenhet. Detta anser vi uppstår eftersom äganderätten i det leasade objektet inte utgör det avgörande kriteriet för att tillgångsdefinitionen skall vara uppfylld. Uteslutandet av äganderätten tror vi ställer leasingtagaren i underläge eftersom han inte ges några valmöjligheter om det mervärde som det leasade objektet kan tillföra. Enligt Fisher är inflöde av de framtida fördelarna osäkert och detta underläge som vi tror leasingtagaren hamnar i, kan förbättras om leasingtagaren får en bättre rätt till tillgången. Enligt oss kommer leasingtagaren alltid att vara i underläge, som redovisningen ser ut idag, innehar leasingtagaren nyttjanderätt och inte äganderätt.

Tillgången som uppstår vid leasing är annorlunda än om tillgången skulle vara ägd enligt G4+1-rapporten. Eftersom leasingtagaren bara kan använda tillgången på det sättet som är överenskommet i leasingavtalet, har han vanligtvis ingen rätt att avyttra den. Däremot genom rätten till att använda leasingföremålet uppstår det ekonomiska fördelar som kontrolleras av leasingtagaren. Genom en sådan klassificering av ett leasingavtal som rättigheter och skyldigheter är enligt Sven-Arne Nilsson en konkret återgivning av ett leasingavtal eftersom rättigheter och skyldigheter är beståndsdelar i ett avtal. Dock är denna rättighet som leasingtagaren är berättigad till, en nyttjanderätt till leasingobjektet och inte äganderätten. Denna nyttjanderätt uppstår när tillgången är levererad till leasingtagaren. Att definiera en

leasingtillgång som en rättighet att nyttja objektet, ger enligt oss en klarare bild av hur mycket detta nyttjande är värt för leasingtagaren, till skillnad från riskerna och de framtida ekonomiska fördelarna. Detta innebär vidare att företaget ger en rättvisande bild av deras verksamhet

De framtida ekonomiska fördelarna kan enligt tillgångsteorin uppfattas på olika sätt. Antingen kan det handla om en icke-finansiell nyttjanderätt eller en finansiell i form av penningströmmar. Ur detta synsätt anser vi att den nuvarande allmänna tillgångsdefinitionen inte är helt fri från anmärkningar. Enligt Moonitz och Sprouse tillgångskoncept representerar en tillgång framtida förväntade ekonomiska fördelar, rätten som har förvärvats från företaget som ett resultat av nuvarande eller tidigare transaktioner. Termen framtida antyder på en osäkerhet angående de förekommande fördelarna. Ekonomiska är med för att visa på de knappa resurserna i form av fördelar och att objektet har ett utbytesvärde. Tolkningen av detta applicerat på G4+1-rapporten blir att leasingen inte har ett utbytesvärde såvida inte ett fördelaktigt köp avslutar leasingavtalet. Detta eftersom leasingtagaren inte kan byta ut objektet till vem som helst utan är bunden till avtalet. Leasingtagaren kan dessutom förmodligen bara lämna tillbaka objektet till leasinggivaren. I så fall föreligger inte ekonomiska fördelar i materiell mening, eftersom leasingtagaren inte är den rätte ägaren. Dock anser vi att en tillfällig tillgång föreligger i finansiell mening, om det bringar ekonomiska fördelar.

Även om leasingtagaren inte är den verkliga ägaren, ställer vi oss nu som delaktiga i G4+1-rapportens definition att alla leasingobjektet ger troliga framtida ekonomiska fördelar till leasingtagaren. Till en början ifrågasatte vi däremot huruvida operationell leasing verkligen tillhandahåller en tillgång till leasingtagaren, och om de nuvarande operationella avtalen skulle kunna ingå i den föreslagna gemensamma leasingkategorin. Nyttjanderätten ger leasingtagaren de framtida ekonomiska fördelarna under den begränsade tiden de är innehavare av objektet. Även om inte leasingavtalet skall förväxlas med ett köp, är vi eniga med G4+1-rapporten att det kan beaktas som ett köp av ett ekonomiskt intresse sett från leasingtagarens sida.

Det finns även en skillnad mellan den leasade och den ägda egendomen, med tanke på bl a tidsperspektivet. Leasingavtalet gäller ju bara under en begränsad period, men ekonomiska fördelar uppstår av leasingobjektet, vilket gör att det redovisas som en tillgång. Det är emellertid inget större problem med att accepterar att ekonomiska fördelar uppstår för leasingtagaren, även om det är leasinggivaren som står som ägare. Leasinggivaren får ju inte del av den ekonomiska prestationen egendomen utför mer än den avtalade avgiften under tiden leasingtagaren innehar egendomen. Detta förklarar FASB med att större fokusering i tillgångsdefinition läggs på de ekonomiska fördelarna än på det fysiska objektet d v s den leasade egendomen. Dessa fördelar kan i sin tur flera parter ta del av. Raad vor Jaarverslaggeving är kritiska mot detta resonemang, eftersom leasingtagaren inte står för några risker och åtnjuter inga fördelar av den leasade tillgången som kan uppstå vid en

värdeökning. Det innebär att om det leasade objektet skulle öka i värde kan leasingtagaren inte realisera denna värdeökning. Raad vor Jaarverslaggeving, anser att en sådan situation uppstår om man skulle aktivera de avtal som idag klassificeras som operationella. Som ovan nämnt skiljer sig leasingen från de ägda tillgångar och leasingtagaren erhåller de framtida ekonomiska fördelarna genom nyttjanderätten under tiden leasingavtalet löper.

De framtida ekonomiska fördelarna är, som Sprouse och Moonitz pekar på, det som gör resursen värdefull och att objektet beaktas som en tillgång. Vidare diskuterar de att efter tillgången har slutat att prestera, har tillståndet som en tillgång upphört. Även Ijiri påpekar detta tillstånd som enligt honom kallas för den framtida negativa kontrollen, eftersom företaget mister sin kontroll över tillgången. Detta stämmer överens med G4+1-gruppens, samt FASBs, definition på leasingen som en tillgång, eftersom när leasingtagaren överlämnar objektet till leasinggivaren upphör den att vara en tillgång för leasingtagaren.

Problemet med att kunna mäta en tillgång är just de framtida ekonomiska fördelarna. Detta eftersom de framtida fördelarna är okända och oväntade händelser som kan uppstå på vägen, exempelvis att maskinen går i sönder och leasingtagaren får driftstopp. Det som företagen egentligen kontrollerar är inte tillgången i sig, stocken, utan de framtida fördelarna, flödena. Flödena kan enligt som vi beskrev i teorin inte vara grunden till tillgångsdefinitionen för de är så osäkra och går ej på förhand att beräkna. Enligt detta resonemang kan företaget inte aktivera en tillgång, eftersom de framtida fördelarna inte kan vara grunden för tillgången. Dock kan enligt Sven-Arne den framtida behållningen av en tillgång utan någon större svårighet uppskattas. Det leasade objektet används ju i den löpande verksamheten och företag har på så sätt kunskap om den ekonomiska nyttans storlek. Vi anser i detta fall att leasingtagaren faktiskt erhåller de ekonomiska fördelarna, även om han inte äger det leasade objektet och har ingen rätt att sälja det.

G4+1-gruppen konstaterar att det initiala värdet på en tillgång normalt kan uppskattas i förhållande till åtagandena/skyldigheter som leasingtagaren antas ha under avtalet. De anser även att rätten och åtagande på detta sätt står i förhållande till varandra. Gruppen tror då att fler skulder kommer att redovisas i balansräkningen. Det finns dock säkerligen möjligheter att kringgå reglerna som kan leda till att inte fler skulder redovisas. Fokuseringen på både tillgången och skulden inom redovisning, är enligt Andersens remissvar, väldigt ovanlig. I den nuvarande redovisningen tar man sikte på ett element, exempelvis på att tillkännagiva och mäta tillgången, och därefter ta itu med konsekvenserna. De anser även att dubbelseendet i den nya rapporten kommer att resultera i en redovisning som blir annorlunda än en fokusering på en aspekt. Dubbelseendet ser vi inte som något problem, eftersom det kan ses som en utveckling av dagens redovisning. Leasingen skiljer sig dessutom från ägda tillgångar, och på så sätt är det en naturlig följd.

8.3 En gemensam kategori

Den nya föreslagna redovisningen av ett leasingavtal kommer enligt G4+1-gruppen att reflektera skillnaderna i den ekonomiska resursen som kontrolleras av leasingtagaren på ett mer trovärdigt sätt. Detta tror de kan uppnås genom att företagen aktiverar ett leasingavtal under den tiden avtalet löper. Vi anser att enligt den nya föreslagna redovisningen kommer leasingavtalen med all sannolikhet att inneha samma villkor trots att klassificeringen ändras. Remissvaret från CFLA menar på att det i dagens läge finns så många olika leasingavtal att G4+1-gruppens nya redovisningsmetod inte skulle fungera. Kritiken riktas även mot den önskan i rapporten att förenkla dagens leasingredovisning. Förenklingen av leasingredovisning kommer i konflikt med den komplexa leasingformen eftersom utformningen av varje leasingavtal beror på leasingtagarens och leasinggivarens specifika villkor. Dessa specifika villkor kommer förmodligen inte enligt vår uppfattning att ändras bara för att en gemensam kategori införs.

I den nuvarande leasingredovisningen när inte en överföring sker av alla risker och fördelar, ger detta enligt G4+1-gruppen en snedvriden bild. De menar att detta inte speglar hur förhållandena verkligen är, eftersom finansiell leasing kommer visa på en tillgång och skuld medan den operationella leasingen inte syns. Vi håller med gruppen om detta synsätt, eftersom det kan vilseleda läsaren till de finansiella rapporterna. I enlighet med SFAC 1 anser vi att den finansiella rapporten skall ligga till grund för ekonomiska beslut för intressenten så att en utvärdering av företagen kan ske. Det finansiella leasingavtalet överför de ekonomiska riskerna och fördelarna som står i förhållande till leasingobjektet till leasingtagaren. Det kan dock vara så att avtalen kan vara uppbyggda och se lika ut, och efter företagets bedömning får läsaren bara ta del av det som kom att placeras i den finansiella rapporten. Därmed får läsaren inte ta del av det egentliga innehållet i ett avtal.

Vad vi tycker skulle lösa detta problem, om G4+1-rapporten inte kommer att tillämpas, är ett krav på en mer utförlig notupplysning till årsredovisningen. På detta sätt tvingas företagen att ge ut även den information som de egentligen har valt att "lägga vid sidan om". Detta ger en mer rättvisande bild, eftersom den av intressenterna efterfrågade informationen visas på ett bättre sätt. Företagens och intressenternas krav och förväntningar stämmer då överens och en rättvisande bild har presterats. Remissvaret från CFLA antyder också på en lösning med noter, för att ge läsaren en bättre ställning till att ta beslut angående ekonomisk information. En mer rättvisande bild skulle på så sätt uppstå enligt CFLA, och intressenten kan på ett lättare sätt se framtida förpliktelser för företaget, men även framtida fördelar.

Utvecklingen av de nuvarande reglerna istället för en ny leasingredovisning förespråkar liksom vi remissvaret från bl a ABN AMRO. De hänför sitt resonemang till problemen med övergången från risker och fördelar till tillgångar/rättigheter och skulder/skyldigheter. Även ACCA resonerar på ett förståeligt sätt att när övergången sker från väsentligen all risk, kommer då detta mer att se ut som en immateriell tillgång. Om en jämförelse med ägda

egendomar skulle göras, kommer finansiella skillnader att speglas och jämförbarheten blir då inte bättre. Detta sker p g a att leasingtagaren inte kan sälja det leasade objektet. Vi anser också att ekonomisk innebörd speglar leasing på ett bättre sätt, eftersom ur ett tillgångsperspektiv är leasingen ingen ägd tillgång. Den legala formen torde då inte vara ett hinder för att ett leasingobjekt ska kunna aktiveras som en tillgång. Genom den ekonomiska innebörden kan även användarna av den finansiella informationen se de ekonomiska konsekvenserna av leasingen i verksamheten. Detta skulle ske genom bl a klassificeringen av alla leasingavtal som tillgångar.

G4+1-gruppen anmärker på att det ligger för stor fokusering på termerna väsentligen all risk och ekonomiska fördelar, som används för definitionen för tillgången i dagens redovisning. De vill istället att en ny redovisning angående leasingen skulle utvecklas till en gemensam kategori för finansiell och operationell. Vi håller delvis med på denna punkt. Begreppet väsentligen är väldigt svävande, och vid vilken tidpunkt inträffar detta och hur stor del av avtalet skall vara uppfyllt? Avtalet är här en mycket betydande del i avgörandet.

I enlighet med rapporten anser FAR att leasingtagaren skall ta upp en tillgång när leasinggivaren i allt väsentligt har försett leasingtagaren med tillgången. Dock skall man ta med i beräkningarna en motbevisning när det är troligt att en leasing kan förlängas, såvida det inte klart kan visas att den inte kan förlängas. Enligt Sven-Arne kan en option att förlänga leasingavtalet leda till att företag bortser från denna förlängning i balansräkningen, d v s det uppstår en möjlighet att kringgå de nya reglerna. För att förhindra denna möjlighet till kringgående av reglerna föreslår Andersen i deras remissvar att man vid beräkningen av leasingtagarens tillgångar och skulder tar upp nuvärdet av minimibetalningar inklusive ett eventuellt köp eller förlängning av avtalet. Det eventuella köpet eller förlängning av avtalet bör även ingå i avtalet. Vi anser att Andersens förslag kan lösa detta problem bara om företag från början vet att avtalet kommer att förlängas. Om denna möjlighet till förlängning uppstår senare, kvarstår problemet med aktivering av denna förlängning.

I SFAS 13 förknippas de ekonomiska riskerna och fördelarna med ägandet av leasingobjektet. Dock när termen väsentligen kommer in i bilden, leder det till att de konstruktiva lösningar som finns i dagens redovisning blir missvisande. Detta ger företagen möjligheten till subjektiva värderingar. Enligt vår uppfattning är det normgivarnas ansvar att utforma tydliga riktlinjer. En mer konkret redovisning och definitioner som är lätta att tyda och utläsa skulle kunna lösa problemet. Missuppfattningar kan på så sätt undvikas gällande den nuvarande indelningen med finansiell och operationell leasing.

Vi ställer oss kritiska mot gruppens förslag att behålla klassificeringen ”i allt väsentligt”. Denna klassificering kan vara mycket subjektiv, då parterna själva bl a kan ha olika uppfattningar om tidpunkten för aktiveringen av leasingen. Deloitte och Touche föreslår i sitt remissvar till rapporten en vidare utveckling av tillgångsdefinitionen. Även remissvaret från Australia Group anser att G4+1-gruppens rapport har en avsaknad av villkor för att aktivera

leasingen som en tillgång. Däremot enligt de gällande reglerna finns det en vägledning angående definitionen som en tillgång. Denna vägledning har vi nämnt tidigare i uppsatsen och det är de fyra klassificeringskriterierna i SFAS 13. Onekligen är detta en vägledning men det bör även påpekas att den är arbiträr. Det räcker med att ett villkor är uppfyllt för att ett leasingavtal ska klassas som antingen operationellt eller finansiellt. Därför känns det naturligt att ställa sig en fråga om denna s k vägledning är bättre än det nya förslaget, med avseende på tillgångsidentifiering av ett leasingavtal. Vi kan nog entydigt konstatera att den inte är det. Vi anser dock fortfarande att G4+1-gruppens förslag inte är fullkomligt.

Sven-Arne uppmärksammar en annan sida och menar att en gemensam kategori kommer att leda till en mer rättvisande information om företaget. Idag finns det många leasingavtal som redovisas som operationella men ligger väldigt nära de finansiella avtalen. Detta är bl a en konsekvens av den befintliga 90% regeln eftersom företag ges möjlighet att själva tolka innebörden av ett leasingavtal. En redovisningsmetod skulle därför leda till en mer rättvisande information om företaget.

Enligt den gällande leasingredovisningen krävs en bedömning för att klassificera ett objekt som finansiell eller operationell leasing. De fyra kriterierna som SFAS 13 definierar för att bestämma vilken leasingform som innehas av leasingtagaren, innebär en eventuell subjektiv bedömning från båda parter sida. Det kan också vara så att leasingtagaren och leasinggivaren på förhand bestämmer hur stora betalningarna skall vara eller bestämmer ett verkligt värde, för att uppnå framförallt klassificeringen som operationell leasing. G4+1-gruppen anser det önskvärt att få bort dessa ibland subjektiva bedömningar och på så sätt få en bättre reflektion av företagets ekonomiska ställning med deras tillgångar och skulder. Detta ger intressenten en mer användbar information enligt G4+1-gruppen, eftersom de anser att den finansiella ställningen skall visa på resurser som företaget kontrollerar.

Restvärdet av leasingen som kommer leasinggivaren tillhanda är ytterligare en värdering som skall göras. Leasinggivaren kan i det fallet själv bestämma huruvida summan skall gå över 90%-gränsen. Även den implicita räntan, vilken hänger ihop med restvärdet, finns inte alltid given och kan påverkas av en subjektiv värdering av leasingtagaren. Detta påverkar då också huruvida leasingavtalet skall klassificeras som finansiell eller operationell leasing. De subjektiva värderingarna påverkar då balansräkningen, i fallet för operationell leasing, i en negativ riktning. G4+1-gruppen tar också upp denna problematik angående 90%-gränsen, eftersom det innebär en svårbedömd subjektiv värdering. En bedömning av leasingen kommer förmodligen inte bort ifrån en personlig värdering. Dessa värderingar behöver i och för sig inte vara subjektiva, men det är lätt att det går i en viss riktning om några fördelar kan uppkomma därifrån. Dock kommer säkerligen den föreslagna gemensamma kategorin att innebära att nya värderingar uppstår. IATA Financial Committee påpekar också detta då det krävs beslut huruvida ett avtal är leasing eller ej. Även det beloppet som skall vara med i balansräkningen angående hur stora betalningarna skall vara kräver beslut.

Om rapporten skulle innebära ännu fler manipuleringar är svårt att uttala sig om, eftersom de konsekvenserna först i efterhand skulle gå att utvärdera. Men det har kanske inte så stor betydelse om redovisningen ändras då företagen anpassar sig efter det nya systemet och säkerligen ser nya utvägar. Resonemanget som IATA Financial Committee då för är ej helt oväsentligt.

Den kvalitativa egenskapen relevans påverkar också de subjektiva värderingarna. Det är meningen att finansiell information skall ge användaren hjälp att bedöma företaget. Finns det då subjektiva värderingar med i informationen är den inte längre fullständigt relevant, eftersom det påverkar till fel beslut. Detta eftersom inte alla tillgångar och skulder finns med vid en föredragning av operationell leasing. Den finansiella informationen förlorar då sitt syfte med att ge grundläggande information till användaren, då felaktigheter finns med. Detta resonemang är dock i grova drag, ett företag står ju inte och faller med leasingavtalen. En korrekt bild speglas däremot inte av företaget och tillförlitligheten försämras då den inte är neutral när den påverkats av subjektiva beslut. När företaget låter subjektiva beslut påverka leasingavtalen återger företagen inte på ett korrekt sätt verkligheten och brister uppstår i redovisningen.

De subjektiva värderingarna kan leda till att försiktighetsprincipen överdrivs, vilket leder till minskade skatter för företaget. Dock kan för mycket försiktighet leda till att för lite tillgångar redovisas och en felaktig och vilseledande bild ges av företagets ekonomiska sida. Även remissvarens reaktion kan tolkas utifrån försiktighetsprincipen. Enligt denna princip skall man i tveksamma fall alltid använda sig av det redovisningsalternativ som minst riskerar att överskatta företagets tillgångar och resultat. Att redovisa ett operationellt leasingavtal off-balance, kan innebära att försiktighetsprincipen tillämpas. Detta förfarande har kritiserats eftersom denna princip ger sämre information till externa intressenter och därmed försämras insynen i företagets behållningar. Dessutom så kolliderar denna princip med FASBs kvalitativa egenskap, nämligen relevans. Relevans är viktig för den information som tillhandahålls genom finansiella rapporter. Samtidigt måste man fråga sig om en gemensam leasingredovisning är att föredra. Det är inte ens säkert att denna nya redovisning kommer att innebära bättre tillgångs- och skuldrapportering.

Vi ställer oss delaktiga i G4+1-gruppen tänkande att sänkta kriterier för finansiell leasing inte skulle ge en bra lösning till det nuvarande leasingproblemet. Då skulle den operationella leasingen närma sig den finansiella, och felaktiga värderingar skulle bli följden i redovisningen. Transaktioner som skiljer sig åt skulle då redovisas på ett liknande sätt och kategorierna skulle bli ännu svårare att skiljas åt. Det positiva av de sänkta kriterierna skulle vara att fler operationella avtal skulle klassas som tillgångar och då aktiveras i balansräkningen. Detta tänkande är G4+1-gruppen motståndare till, och vi håller med om att informationen skulle hamna utanför den finansiella rapporteringen. I sin tur gör detta att en rättvisande bild inte uppstår. Dock uppstår säkert "lösningar" som inte får med materiella tillgångar, vilket kan göra att denna lösning inte är den optimala. Om den föreslagna

gemensamma kategorin skulle skapas enligt G4+1-gruppens tänkande, skulle enligt oss inte skillnaderna i företagens ekonomiska resurser speglas på ett mer trovärdigt sätt. Visst skulle mer information ges till användaren, men måste man verkligen skapa ett nytt redovisningsätt för detta, kan det inte vara lämpligt att utgå från det redan befintliga? Är användare verkligen så intresserad av exakt all information, vi ifrågasätter om de ekonomiska resurser leasingtagaren kontrollerar inte kan speglas i exempelvis det tidigare nämnda notsystemet. Genom att redovisa informationen mer tydligt i noterna skulle också en jämförbarhet med andra företags resurser och tillgångar uppstå.

9 Slutsatser

I detta kapitel avslutar vi denna uppsats med att sammanfatta vad som har diskuterats i analysen. Vi avslutar med att ge förslag till vidarestudier inom ämnet.

9.1 Avslutande kommentarer

Utifrån vår analys kan vi konstatera att många leasingavtal kan klassificeras enligt tillgångsdefinitionerna som en tillgång. En helt ny redovisning enligt G4+1-rapporten skulle därför inte behövas utan redovisningsstandardsättarna behöver reflektera över definitionens kategoribredd, eftersom den är så allmänt hållen. För just leasingavtalen skulle en mer specificerad tillgångsdefinition behövas, så att dagens klassificeringsproblem kan undvikas. I praktiken har det visat sig att den befintliga 90%-reglen gör att brister i leasingredovisningen uppstår. Så länge det finns gränser som påverkar leasingens kategorier, så kommer det också att finnas subjektiva värderingar som påverkar klassificeringen av leasingen. Detta uppstår eftersom leasinggivaren och leasingtagaren kan bestämma själva hur stort värdet på leasingobjektet ska vara.

När G4+1-gruppen behåller uttrycket i allt väsentligt, gör detta att den subjektiva värderingen fortfarande kan påverka beslut huruvida ett leasingavtal ska vara leasing eller ej. Det finns dock en poäng med att införa G4+1-gruppens rapport då en gemensam kategori skulle få bort dessa problem, men samtidigt skulle införandet inte innebära att nya problem inte skulle uppstå. Därmed anser vi att en utveckling av de gällande reglerna vore en smidigare lösning. Det är inte bara vi som efterfrågar en utveckling av det gällande systemet för leasingredovisning, utan även remissvaren, där praktikerna ger sina uttalande angående G4+1-rapporten, efterfrågar samma lösning.

Den gemensamma kategorin har också en tendens till att förenkla leasingområdet som egentligen är komplext. Det finns så många olika leasingavtal som skall passa in i tillgångsdefinitionen. Det enskilda avtalet är det som spelar störst roll, och det kan därför vara svårt att anpassa ett helt regelsystem till varje enskilt avtal. En vidsträckt notupplysning kan därför vara ett komplement till den nuvarande leasingredovisningen, så att en ökad jämförbarhet uppnås och mer information kan utläsas av intressenten. Större krav borde

ställas på företagen så att rekommendationerna följs i högre grad. Om detta inte efterlevs och företagen inte återger en rättvisande bild av företagets ställning borde strängare konsekvenser vara en följd.

Även om ett leasingavtal inte alltid kan ses som en materiell tillgång, kan det räknas som en tillgång då leasingtagaren kontrollerar den framtida nyttan. De framtida fördelarna kan vara svåra att uppskatta i förväg, men när leasingtagaren använder sig av det leasade objektet i sin verksamhet kan det förväntade penningflödet beräknas. Enligt Moonitz och Sprouse kan de finansiella flödena anses som en tillgång, eftersom leasingtagaren kan ta del av dessa. Leasingtagaren innehar en nyttjanderätt över objektet och äganderätten är då inte det väsentliga kriteriet, för att avgöra om en tillgång existerar. Kontrollen uppkommer då genom att leasingtagaren har rätt till de framtida fördelarna som objektet presterar, och genom de kontraktsrättsliga förhållandena. Trots att äganderätten är den starkaste kontrollformen innebär inte avsaknaden av denna att kontroll inte föreligger.

Den ekonomiska innebörden har fått ett stort genomslag i redovisningen genom bl a redovisning av de finansiella avtal som tillgångar, men å andra sidan finns det de som motsätter sig aktiveringen av alla leasingavtal. Fast finansiell och operationell leasing ser egentligen likadan ut när det gäller äganderätten, eftersom enligt dagens regler ”kan men behöver inte äganderätten övergå till leasingtagaren”. Enligt detta synsätt blir avtalen samma när finansiell leasing inte avslutas med köp. Därför anser vi att den kritiken som riktas mot G4+1-rapporten grundas i det faktum att man inte accepterar aktiveringen av tillgångar som inte ägs.

9.2 Förslag till vidare studier

Vi har i vår uppsats lagt stor fokus på tillgångsdefinitionens kriterier. Vi anser att det skulle kunna vara intressant att titta närmare på:

- Mätning av leasingavtal och de problemen som kan uppstå om den föreslagna rapporten skulle implementeras
- Vilka konsekvenser skulle det innebära för leasingredovisningen enligt G4+1-gruppens förslag, om ett leasingavtal med en option att förlängas aktiveras i balansräkningen.

Källförteckning

Litteratur

- Artsberg, Kristina (1992), *"Normbildning och redovisningsförändring"*, Lund University Press
- Artsberg, Kristina (ht-2000), *Föreläsningsanteckningar kandidatkursen i redovisning*
- Andersen, Ib (1998), *"Den uppenbara verkligheten". Val av samhällsvetenskaplig metod"*, Studentlitteratur
- Boman, Per (1985), *"Factoring och leasing"*, Norstedts, Stockholm
- Eriksson, Lars Torsten, Wiedersheim-Paul, Finn (1997), *"Att utreda, forska och rapportera"*, Liber Ekonomi
- FASB (2001), *"Elements of Financial Statements of Business"*, Concepts Statement No. 6
- Green, Erling (1985), *"Leasing i Sverige"*, Studentlitteratur, Lund
- G4+1 Position Paper: *"Leases: Implementation of a new approach"*, 2000
- Hendriksen, Eldon S & van Breda, Michael F (1992), *"Accounting Theory"*, Irvin, upplaga fem
- Ijiri, Yuji, (1975), *"Theory of Accounting Measurement"*, American Accounting Association
- Kam, Vernon (1986), *"Accounting Theory"*, John Wiley & Sons Inc
- Lundahl, Ulf, Skärvad, Per-Hugo (1999), *"Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer"*, Studentlitteratur
- McGregor, Warren (1996), *"Accounting for leases: A new approach"*, FASB
- Millqvist, Göran (1986), *"Finansiell leasing"*, Wallin & Dalholm Boktryckeri AB, Lund
- Moonitz, Maurice (1961), *"The Basic Postulates of Accounting"*, American Institute of CPAs.

Pettersson, Gertrud (1997), "Att skriva rapporter. Om formen och dess betydelse för innehållet", Företagsekonomiska Institutionen vid Lunds Universitet

Proposition 1975:104, "Regeringens proposition till ny bokföringslag m m"

Proposition 1996/96:10, "Regeringens proposition till ny årsredovisningslag"

Rundfelt, Rolf (1999), "Tendenser i Börsbolagens årsredovisningar 1999", Stockholms Fondbörs AB

Rundfelt, Rolf (1997), "Tendenser i Börsbolagens årsredovisningar 1997", Stockholms Fondbörs AB

Schroeder, Richard G & Clark, Myrtle W (1998), "Accounting Theory", John Wiley & Sons Inc

SOU 1994:120, "Finansiell leasing av lös egendom, Slutbetänkande av Leasingutredningen", Stockholm

Sprouse, Robert T, Moonitz, Maurice (1962), "A tentative set of broad accounting principles for business enterprises", AICPA

Thomasson, Jan (1997), "Extern redovisning och finansiell analys", Liber Ekonomi

Thomasson, Jan, Arvidson, Per, Lindquist, Hans, Larsson, Olov & Rohlin, Lennart (1997), "Den Nya Affärsredovisningen", Liber Ekonomi

Thorell, Per (1999), "Företagens redovisning", Iustus Förlag, upplaga 3

Tidskrifter

Ekholm, Bo-Göran, Troberg, Pontus (1996), "En rättvisande bild", Balans 6-7

Imhoff Jr, Eugene A, Lipe, Robert C (1991), "Operating leases: Impact of constrictive capitalization", Accounting Horizons, Volym 5, Issue 1

Paterson, Ron (2000), "A new lease of strife", Accountancy, December

Rundfeldt, Rolf (2000), "Leases: A new approach", Balans 3/2000

Samuelson, Richard A (1996), "*The Concept of Assets in Accounting Theory*", Accounting Horizons, Volym 10, Nr. 3

Scheutze, Walter P (2001) "*What are Assets and Liabilities? Where is True North?*", A journal of accounting, finance and business studies, Volym 37, Nr. 1, Abacus

Uppsatser

Ovenberger, Andre & Svensson, Martin (2001), "*Internationell harmonisering av redovisningsnormer – en studie av skillnaderna mellan svenska rekommendationer och International Accounting Standards samt orsakerna till dessa skillnader*", Magisteruppsats, Lund

Muntliga källor

Sven-Arne Nilsson, Ekonomie Doktor som arbetar på Andersen, intervju den 21 november 2001

Elektroniska källor

IASC, <http://www.iasc.org.uk>, "*Comment letters*", 2001-11-10

FAR, <http://www.far.se/remiss>, 2001-11-11

ACCA (February), "*Accounting for Leases*",
<http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant>, 2001-11-13

ACCA (March), "*Accounting for Leases-part 2*",
<http://www.accaglobal.com/publications/studentaccountant>, 2001-11-13

Bilaga

Intervjufrågor

1. G4+1-gruppen föreslår i sin rapport att finansiell och operationell leasing borde behandlas på samma sätt och aktiveras i balansräkningen. Vilka för- och nackdelar kommer detta att innebära?
2. FASBs referensram "Conceptual framework" ska underlätta förståelsen av innehållet i redovisningsrekommendationer och ge vägledning för sådana frågor som inte behandlas i någon rekommendation. Kommer redovisning av operationella leasingavtal som finansiella att uppfylla de kvalitativa kriterierna i referensramen som bl a relevans, tillförlitlighet?
3. Kommer redovisning av operationella avtal enligt de nya reglerna ge rättvisande bild av företagets ekonomiska ställning?
4. Kritiken mot gällande redovisning av leasing har varit inriktad på hur lätt det är att kringgå bestämmelserna. Stämmer detta? Gäller samma enligt de nya reglerna i G4+1-rapporten?
5. Uppfyller ett operationellt avtal de tillgångskriterierna enligt redovisningsteorins tillgångsdefinition? En resurs som kontrolleras av företaget till följd av inträffade händelser som förväntas innebära ekonomiska fördelar för företaget i framtiden.
6. Ett leasingavtal kan bestå av ett leasingavtal och ett serviceavtal. Kan man dela en tillgång som genererar ekonomiska fördelar för företaget genom att aktivera leasingavtalet och upplysa i not om serviceavtalet?
7. Är det konsekvent att använda en redovisningsmetod när olika leasingavtal existerar? Kan varje metod kan vara användbar om den omfattar alla egenskaper av ett avtal?
8. Enligt den nuvarande definitionen av leasingavtal ska risker och fördelar i allt väsentligt övergå till leasingtagaren. Enligt den förslagna redovisningen ersätter man risker och fördelar med tillgångar och skulder. Kommer detta att ge en rättvisande redovisning? Kommer detta att innebära bättre information?

